

SOSYOLOJİ TARİHİNDE BAYKAN SEZER AYRIMI: KÜRESEL SAVAŞ ÇAĞINDA BAYKAN SEZER'İN YAŞAMI İLE DEVRİMCİ DOĞU-BATI ÇATIŞMASI KURAMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN GÜNCELLİĞİ

Ertan EĞRİBEL*

Atf: Eğribel, Ertan. "Sosyoloji Tarihinde Baykan Sezer Ayrımı: Küresel Savaş Çağında Baykan Sezer'in Yaşamı ile Devrimci Doğu-Batı Çatışması Kuramı Arasındaki İlişkinin Güncelliği", *Sosyologca*, Sayı 28 (2024), s. 57-76.

ÖZ: Baykan Sezer, Türk sosyolojisinin Batılılaşma dönemi düşünce tarihi içinde gelişimini aşarak, Batı eksenli sosyolojiye karşı yeni bir anlayışın öncüsü olmuştur. Onun sosyolojisi, Batı düşüncesinin dışında kalmasına rağmen bütünsel bir tarih ve sosyoloji görüşü geliştirmesiyle ayırt edilir. Baykan Sezer, Batı egemenliğinin ötesinde bir Doğu-Batı çatışması kuramı ortaya koyarak Türk toplum düşüncesinde köklü bir değişikliğe öncülük etmiştir. Baykan Sezer'e göre, Osmanlı Batılılaşması ve Cumhuriyet Türkiye'si Türk toplum tarihinin önemli bir dönüm noktasıdır. Batılılaşma siyaseti, toplum düzeyinde Batı ile uyumu sağlayamamış, bu çelişki sosyoloji çalışmalarının gelişmesinde belirleyici olmuştur. Sezer, Cezayir Bağımsızlık Savaşı sırasında Fransa'da bulunmuş ve bu deneyim, onun Batı sosyolojisi ile hesaplaşmasını güçlendirmiştir. Türkiye'ye döndüğünde İstanbul Üniversitesi'nde sosyoloji alanında önemli akademik çalışmalara imza atarak Doğu-Batı çatışması kuramını kuramsal bir çerçevede sistemleştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Baykan Sezer, Doğu-Batı Çatışması, Türk sosyolojisi.

The Baykan Sezer Distinction in the History of Sociology: The Relevance of the Relationship Between Baykan Sezer's Life and the Revolutionary East-West Conflict Theory in the Era of Global War

ABSTRACT: Baykan Sezer emerged as a pioneer of a new understanding in Turkish sociology, surpassing the development of thought during the Westernization period and challenging Western-centric sociology. His sociological approach is distinguished by the development of a holistic view of history and sociology, despite being positioned outside Western thought. Sezer introduced a theory of East-West conflict that transcends Western dominance, leading to a fundamental shift in Turkish social thought. According to Sezer, Ottoman Westernization and Republican Turkey represent significant turning points in Turkish social history. The policy of Westernization failed to achieve harmony with the West at the societal level, and this contradiction played a decisive role in the development of sociological studies. Sezer's experience in France during the Algerian War of Independence further reinforced his critique of Western sociology. Upon returning to Turkey, he conducted significant academic work at Istanbul University, systematizing the East-West conflict theory within a theoretical framework.

Keywords: Baykan Sezer, East-West Conflict, Turkish Sociology.

Makale Türü Görüş Yazısı

Geliş Tarihi : 16.09.2024

Kabul Tarihi : 18.11.2024

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Em. Öğr. Üy., ertanegribel@yahoo.com.tr, ORCID:0000-0003-1742-8006.

Giriş Yerine: Baykan Sezer'in Toplum Düşüncesi ve Sosyoloji İçinde Ayırt Edici Konumu

Batılılaşma dönemi Türk düşünce tarihi aynı zamanda sosyoloji çalışmalarının başlaması ve gelişmesini de kapsamaktadır. Baykan Sezer sosyolojisinin ayırt edici özelliği Türk sosyolojisi ile sınırlı değildir, aynı zamanda Batı eksenli sosyoloji tarihi için de geçerlidir. Baykan Sezer'in Türk toplum düşüncesi içindeki yeri ve rolü, konumu iki perspektiften iki ayrı ve karşıt görüntü verir. 1-Baykan Sezer yakın dönem Batı eksenli egemen/ana akım Türk toplum düşüncesinin dışındadır, 2-Aynı zamanda yeni bir sosyoloji anlayışıyla Türk toplum düşüncesinin/sosyolojisinin öncüsü ve sözcüsüdür. Önce çelişkili/karşıt gibi görünen bu durumun açıklanması gerekir. Bu çelişki öncelikle Türkiye'de devletin yaptığı Batılılaşma siyasi seçiminin çözüm olmaması ve ancak temelde bu yönelişin egemen olmasından kaynaklanmaktadır. Baykan Sezer'in ayırt edici ilk özelliği ve önemi Batı sosyolojisinin dışında kalmış olmasına rağmen kendisine bağlı yeni bir bütünsel tarih/sosyoloji görüşünü gündeme getirmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Türk toplum tarihi ile düşüncesi arasında belli bir süreklilik ve değişiminden söz etmek mümkündür. Son dönem Türk toplum tarihi ve düşüncesi belli koşullara ve sorunlara bağlı olarak biçimlenmiştir. Osmanlı Batılılaşması ve Cumhuriyet Türkiye'si Türk toplum tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Son dönem düşünce tarihimiz Batı etkisinin görüldüğü en önemli alanlardan biridir. Türk toplum düşüncesinde köklü bir değişikliğe gidildiği yeni bir dönem açılmıştır. Yönetici devlet düzeyinde bu değişimlere kolayca uyum sağlanmıştır. Buna karşılık toplum düzeyinde Batı ile uyum söz konusu değildir. Batılılaşma girişimleri doğrultusunda toplum bilimleri çalışmalarının başlaması ve gelişmesi bu değişikliğin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Konunun ele alınışı devletin yaptığı siyasi seçime uygun olarak Batılılaşma girişimlerine yol göstermek veya Batılılaşma girişimimizin doğrulanmasının ötesine geçmemiştir.

XIX. yüzyıl sonrasında Devletin Batılılaşma siyaseti ile sosyolojinin kendi kaderini topluma bağlamasının (Türkçülük) kesişmesi toplum kimliğimizle yakından bağlıdır. Son dönem Türk toplum düşüncesinin biçimlenmesinde sosyoloji önemli bir rol oynamıştır. Devlet düzeyinde Batılılaşmanın kaçınılmaz olduğu ve bu gelişmelere ayak uydurmamız gerektiği öne çıkan görüştür. Bu yönde Batılılaşma siyaseti içinde belli takımlar ve kişiler çevresinde yürütülen girişimler ve görüşler öne çıkmaktadır. Siyaset ve düşünce düzeyinde farklılık ve çeşitliliğe rağmen temel eğilim Batı aktarmacılığıdır. Bu girişimler toplum düşüncesi ve tarihini de kapsamaktadır. Türk toplum tarihine duyulan ilgi Batı'ya verilen üstünlük ve bizim de bu çabaya ortak oluşumuz, uyumumuz veya uyumsuzluğumuz, başarımız veya başarısızlığımız açısından ilgi çekmektedir. Yakın dönem toplum bilimleri ve sosyoloji tarihimiz koşullar ve sorunlar değişse de bu çerçevenin dışına çıkmamıştır. Övgü veya hayal kırıklığı ve tepkiyi aşamamıştır.

Baykan Sezer Batı sosyolojisi çerçevesinin dışına çıkan ilk toplum bilimcimizdir. Batı sosyolojisi dışında yeni bir sosyoloji anlayışının savunucusu ve oluşturucusudur. Bu aynı zamanda bütünsel düzeyde devrimci bir tarih görüşü ve Türk toplum kimliğinin de gündeme gelmesidir. Her sosyoloji kuramı aynı zamanda bütünsel düzeyde bir dünya görüşüdür. Türk toplum tarihinin genişliği ve zenginliği yeni bir sosyoloji kuramının Türkiye'den çıkmasına izin vermiştir. Baykan Sezer Batılılaşma siyasetinin ve son dönem egemen Türk toplum düşüncesinin dışında, kenarında kalmıştır, ama Doğu-Batı çatışması kuramıyla Türk sosyolojinin öncüsü ve sözcüsü olarak öne çıkmıştır. Toplumun Doğulu kimliği ve tarihi ile uyumlu bu görüş görmezden gelinememiştir.

Sosyoloji Batı modern bilim anlayışının ve düşüncesinin hem bir parçası hem de oluşturucusudur. Sosyolojinin bilim kimliği ve yöntem tartışmaları bu nedenle başlangıçtan

itibaren önemli olmuştur. Çeşitli toplum olayları üzerinde bilinçlenme, dünya görüşü ve toplum bilimleri arasında bütünlük sosyoloji aracılığı ile sağlanmıştır. Türkiye’de sosyoloji bu yönde de bir ilgi konusudur. Son dönem Türk düşünce tarihimiz içinde en etkili ve bilinçli olduğumuz alan sosyoloji düzeyindedir. Türk sosyologları Batı sosyolojisinin basit aktarıcıları olmamıştır. Batı sosyoloji kuramları içinde de olsa da kendi sorunlarımızın çözümümüyle ilgili olmuştur. Çeşitli toplum olayları ve sorunlarını kapsayan bir tartışma içindedirler. Ancak sosyologlarımızın açıklamalarına damgasını vuran olay Batı egemenliği ve üstünlüğüne ortak olma çerçevesi içindedir. Sosyologlarımız Batı seçimine ve sosyolojisine uygun olarak iktisattan siyasete, tarihten kültüre, Türkoloji’den Şarkiyat’a, sanat ve edebiyata kadar çeşitli alanlara ilgi duymuşlardır. Baykan Sezer bu anlamda sosyoloji bilimi içinde çeşitli toplum olaylarına ve toplum bilimlerine ilgi duymuş ancak verili açıklama ve görüşlerden ayrılmıştır.

Baykan Sezer’in diğer toplum bilimlerine ilgisi sosyolojinde yöntem anlayışının bir uzantısıdır. Sosyolojinin bütünsel bir dünya görüşü olarak etkinliğini sağlama çabasının bir ürünüdür. Baykan Sezer’in İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde diğer hocalarla ilişkisi ve dostluğu da bunun bir parçasıdır. Baykan Sezer’in disiplinler arası çalışmalara ve diğer toplum bilimlerine olan ilgisi sorunlarımızı Doğu ve Türkiye açısından bütünlüğü içinde ele alma çabasıyla ilişkilidir. Batı sosyolojisiyle hesaplaşırken, modern Batı bilim anlayışı ve dünya görüşünü de kapsamak, eleştirmek ve bütünlüğü sağlama amacındadır. Sosyoloji modern bilim anlayışının bir parçası ve aynı zamanda oluşturucusudur. Diğer toplum bilimlerinin konusu sosyolojiden farklı olarak kendi alanlarıyla sınırlıdır. Sosyoloji ise bütün toplum olaylarını kapsamak istemektedir. İktisat iktisadi olayları, hukuk hukuk olayını, coğrafya fiziki ve beşerî coğrafyayı, şarkiyatçılık Doğu toplumlarını, Türkoloji Türk toplumlarını, arkeoloji eski uygarlıkları, siyaset siyasi olayları, iletişim iletişim olayını vb. ele almıştır. Sosyoloji ise bütün bu disiplinlerin ele aldığı çeşitli toplum olaylarını kendi konusu olarak bütünlüğü içinde ele almıştır. Sosyoloji ile diğer toplum bilimleri arasındaki ilişkinin zorunlu görülmesi, diğer toplum bilimlerinin toplum olaylarını bütünlüğü içinde ele alma zaafından/sorunlarından kaynaklanmaktadır.

Sosyoloji konusu gereği bütün toplum olaylarıyla ilgilidir. Sosyoloji çeşitli iktisadi, hukuku, siyaseti, tarihi, siyaseti, sanat-edebiyat olayı ve alanlarını kendi konusu olarak ele almış ve farklı toplum olayları arasındaki bütünlüğü sosyoloji kuramları/yöntem aracılığı ile sağlamıştır. Sosyolojide kuramın/yöntemin önemli oluşu bu nedenledir. Baykan Sezer’in çeşitli toplum olaylarına ve diğer toplum bilimlerine duyduğu ilgi bütünsel bir kuram/dünya görüşü sahibi olmasından kaynaklanmaktadır. Bu ilgiyi onun kişisel bir yakınlık veya merak olarak görmemek gerekir. Batı sosyologları başlangıçta büyük kuram sahibi sosyologlardır. Ancak giderek Batı sosyolojisi olayları bütünlüğü yerine ele almak yerine daha sınırlı konularla ve açıklamalarla kendilerini sınırlamışlardır. Batı sosyolojisi son dönemde temel konu ve sorunları tartışmaktan kaçındığı veya bunların kendi açısından çözüldüğü anlayışıyla dar konularda sınırlanmıştır. Baykan Sezer Batı sosyolojisinde bütünsel açıklama veya yöntem sahibi sosyologlar ortadan kalkarken kendi kuramı olan dünyadaki ender sosyologlardan biridir. Sosyolojide yöntem/dünya görüşü daha başlangıçta çeşitli toplum olaylarına ve sorunlarımıza bakışımızı belirlemektedir. Sosyoloji çeşitli toplum olayları ve diğer toplum bilimlerinin konuları ile kurduğu ilişki ile kendi alanını, etki ve sınırlarını genişletmektedir. Baykan Sezer bütünsel kuram sahibi bir sosyolog olarak çeşitli konulara yaklaşmakta ve bu sayede yeni bilgilere ulaşmamız ve çeşitli toplum olaylarını etkileme imkânı mümkün olmaktadır.

Baykan Sezer’in çeşitli toplum olayları ve toplum bilimlerine ilgisi kendi kuramı gereği ve sonucudur. Bu kuram toplum düzeyinde bilinçlenmeyi ve etkili olmayı sağlamaktadır. Baykan Sezer’in Doğu-Batı çatışması kuramı dünyayı kavramaya izin verdiği gibi sorunların çözümü yönünde geniş kitlelerin, toplumun sorunları üzerinde bilinçlenmesine ve katkısına

izin vermektedir. Baykan Sezer sosyolojisi toplumlar arası ilişkiler içinde kendi tutumumuzu, tavrımızı ve sözümüzü söyleme imkân verdiği için Türk sosyolojinin temsilcisi, sözcüsü ve öncüsü olmaktadır. Baykan Sezer darlaştırmadan söylersek çalışmalarını sosyoloji disiplini içinde yürütmüştür, kuram sahibi bir sosyologdur. Ama aynı zamanda bir Türk sosyologudur. Akademinin, akademisyenliğin dar sınırları içinde kalmamıştır. Memur sosyologlardan veya akademisyenlerden ayrılmıştır. Batılı anlamda uzmanca, pür sosyolog olmadığı, mevcut egemen bilim anlayışı içine sığmadığı çalışmaları ile sabittir. Türkiye'nin sorunları ve çözümünü üzerinde sosyoloji ve toplum örgütlenmesi düzeyinde bilinçlenme ve etkili olma çabası içindedir.

Baykan Sezer sosyolojisi modern Batı düşüncesinin ve Doğu/Türk toplum düşüncesinin toplamı ve aşılmasıdır. Çeşitli toplum olaylarına ve toplum bilimlerine duyduğu ilgi bütünsel yöntem anlayışının gereğidir. Diğer toplum bilimlerinin konu ve sorunlarıyla ilgili yeni bir açıklama ve tutumu belirtmektedir. Bu yöntem/dünya görüşü herkes tarafından belli bir çabayla öğrenilebilir, öğretilir, katkı ve geliştirmeye, zenginleştirmeye açıktır.

1-Baykan Sezer'in Yaşamı ile Kuramı Arasındaki İlişki

Baykan Sezer'i genç yaşta sosyoloji lisans düzeyinde ve lisans sonrası çalışma hayatı tanıyanların ortak bir kanısı vardır. Baykan Sezer daha başlangıçta "olgun" bir sosyoloji anlayışına ve tutumuna sahiptir. Ümit Meriç lisans bitirme tezini okuduktan sonra Baykan Sezer'den etkilenmiş, akademik yaşamında ve sonra birlikte çalıştıklarında asistan seçiminde Baykan Sezer'e destek olmayı bir görev olarak gördüğünü belirtmiştir. Aynı etkiyi bir başka yönüyle Kemal Tahir'de de görürüz. Cengiz Yazoğlu Kemal Tahir'in lisans bitirme tezinden oldukça etkilendiğini söylemektedir. Yine Cengiz Yazoğlu'nun aktarımıyla "Kim derdi ki bir genç gelecek ve önümüze bir çalışma atacak ve biz bütün okuduklarımızı, öğrendiklerimizi yeniden gözden geçirmek zorunda kalacağız." diyecektir. İstanbul Sosyolojiden akademisyen arkadaşları daha başlangıçta görüşlerinden etkilendiklerinin, olgun, kuram/yöntem sahibi bir sosyolog ile karşılaştıklarının bilincindedirler. Diğer bölümlerde çalışan arkadaşlarının kanısı da budur. İlginçtir Baykan Sezer'i "genç" bir sosyoloji öğrencisi ve akademisyen olarak hatırlayan, tanımlayan yoktur. Öğrencileri açısından da aynı durum söz konusudur. 1960-70'li yıllarda dünyada ve Türkiye'de siyasi tartışma, çekişme ve olayların hız kazandığı bir dönemde Baykan Sezer kendi sözü ve görüşü olan biri olarak öne çıkmaktadır.

Baykan Sezer'in dünya görüşü düzeyinde etkilendiği, izlediği bir sosyologtan veya düşünürden söz edilemez. Çalışmalarında mevcut düşünce birikimine sahip çıkarken eleştirel bir tutum takınmıştır. Baykan Sezer sosyolojisi bir anlamda mevcut düşünce birikiminin toplamı ve zirvesi ve devrimci bir tarzda aşılmasıdır. Eğer çalışmalarında temel bir kaynak ve etkilendiği birinden söz edeceksek bu kendisinin de sık sık yazılarında belirttiği gibi Kemal Tahir'dir. Kemal Tahir ile olan ilişkisini veya etkisini de bir öncelik veya sonralık ilişkisi içinde değerlendirmekte zorluk vardır. Aynı konuları ele alan, aynı kaygıları duyan ve birbirine yakınlık duyan saygı ve sevgiye dayalı iki büyük yazar ve düşünürün ilişkisidir. Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in yaşamında, ele aldıkları konularda ve görüşlerinde belli bir kesişme ve ortaklık vardır. Aralarındaki yaş farkına rağmen ve Kemal Tahir'in çevresinde bıraktığı etkinin ötesinde, "akıl alma", "akıl verme" yerine karşılıklı saygı, sevgi, karşılıklı hayranlık, "abi/kardeş" ilişkisi ve arkadaşlık vardır. Kemal Tahir öncelikle bir romancı ve yazdığı romanlarıyla tez sahibi, görüşü olan, sosyalist/devrimci bir yazar olarak tanımlanmaktadır. Bir arayış içinde sürekli olarak kendini geliştirme çabası içindedir. Bu açıdan belki Kemal Tahir'i farklı dönemler ve görüşler içinde gelişmesini izlemek mümkündür. Buna karşılık Baykan Sezer'in kuramsal düzeyde yaşamında atlamalar, sıçramalar, aşamalar, dönemler söz konusu değildir. Genç yaşta kuramsal olarak görüşleri olgun ve etkileyicidir. Daha başlangıçta kendine ait yöntem sahibi bir sosyolog olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağlam bir yöntem anlayışına daha genç yaşta sahiptir. İstanbul Sosyolojide göreve başladığında "kimin öğrenci,

kimin hoca olduğu" rahatsızlık yaratmıştır! Elbette Baykan Sezer görüşlerini geliştirmiş, zenginleştirmiştir ama bütün hayatı boyunca yazdıklarında ve tutumunda yöntemsel bir tutarlılık, süreklilik ve bütünlük söz konusudur. Baykan Sezer sosyolojisinin veya Doğu-Batı Çatışması kuramının Türk sosyoloji tarihi açısından olduğu gibi genel sosyoloji tarihi açısından da kendine ait bir yeri vardır.

Tekrarlayalım, Baykan Sezer Doğu ve Batı düşüncesin zirvesi, toplam ve aşılmasıdır. Baykan Sezer'in hayatı ile kuramsal çabası arasında elbet bir ilişki kurulabilir. Baykan Sezer'in hayatı çok kaba bir çizgi içinde ortaya konulabilir. Bunun kuramıyla ilişkisi ayrıca bir anlam da ifade eder. Baykan Sezer sosyolojisinin kendi içinde dönemlerden, atlama, sıçrama ve aşamadan söz edilmez. Ancak bu görüşlerinin gökten zembille indiği anlamına gelmez. Kuramını geliştirirken yaşam öyküsü, yaşadığı olaylar, dünyanın ve Türkiye'nin sorunları etkilidir. Kuramını geliştirmesinde etkili olan belli koşullar ile yaşam öyküsü arasında bağlantı kurularak bu konuda belli görüşler öne sürülebilir. Baykan Sezer sosyolojisi hayal ürünü bir kurgu veya masa başı çalışması ürünü değildir. Dünyanın çelişki ve çatışmalarının merkezinde, sosyolojiden sosyalizme, iktisattan siyasete krizlerin en yoğun yaşandığı bir dönemde, Batı üstünlüğü ve sömürsünün mutlaklaştırıldığı ve Doğu'nun sorunlarının çözümünde acizyet içinde olduğu dönemde ortaya çıkmıştır. Baykan Sezer kuramının devrimci nitelik kazanması bu sorun ve koşullar ile ilgilidir. Baykan Sezer'in yazdıklarının bağlamı Batı dünya egemenliği ve üstünlüğünün bütün dünyayı tehdit edecek boyutlara geldiği, tarihin ve toplumsalın sonundan söz edildiği ve dünya tarihinde yeni bir aşamadan söz edilmediği dönemde bir karşı çıkışı içermektedir. Mevcut dünya egemenliğinin mutlaklaştığı ve uygarlık mirasını yıkımına dönüştüğü ama aynı zamanda sorunların çözümü için de koşulların olgunlaştığı bir dönemin ürünüdür. Bu anlamda Baykan Sezer'in sosyoloji ve tarih anlayışını dünya tarihi birikiminden ve sorunlarından, elbette kendi yaşamından ve koşullardan bağımsız ele almak mümkün değildir.

Baykan Sezer ve Kıbrıs Türklüğü: Öncelikle Baykan Sezer Kıbrıslı bir babanın çocuğudur. Çocukluğundan itibaren bunun getirdiği bir duygu, bağlılık ve bilinç vardır. Kıbrıs hem dünya tarihinde hem de Türk toplum tarihi açısından özel bir konumdadır. Kıbrıs Doğu-Batı çatışmasında tarih boyunca önemli bir rol oynamıştır. Son dönemde de Doğu-Batı çatışmasının geleneksel, eski biçimine en yakın ve en şiddetli yaşandığı bir ada olarak öne çıkmaktadır. Uygarlıklar arası çatışmayı temsil etme ve bilincine varmak açısından önemli bir gücü vardır. Temel çatışma hep gündemdedir. Kıbrıs'ta çatışma sınıf, din veya etnik çatışma görünümünde olmadığı gibi vekil güçler veya araçlar arasında bir çekişme ve çatışma görünümünde de değildir. Tarih bütün yönleriyle güncelliğini korumaktadır. Doğu-Batı çatışmasının en yalın ve en çarpıcı biçimde ortaya çıktığı, cephe savunuculuğun öne çıktığı ve savaşçıların yerleştiği bir yer konumundadır. Bu durum çatışmayı anlamak ve aşmak için önemlidir. Kıbrıs, küçük bir ada olmasına karşın Batı üstünlüğüne karşın Doğu-Batı çatışmasının aşılmasının önemli bir örneği olmuştur. Günümüzde de Türkiye ile bağlantısı nedeniyle iki karşıt cephe arasındaki çatışmaya rağmen varlığını korumaktadır. Kıbrıs toplumlar arası ilişkilerin dışında bir ada değildir. Doğu-Batı askeri, siyasi, ticari ilişkilerinin denetlendiği, yoğunlaştığı ve düğümlendiği, çatışmaya dönüştüğü, farklı çıkarların karşı karşıya geldiği bir adadır. Osmanlı sonrası Yeni Türkiye devleti ile bağlarını sürdürmüştür. Osmanlı sonrası yeni Türkiye devletinin Hatay'ı Türkiye'ye katması olayının yanında en önemli başarısı Kıbrıs Savaşı iledir. İki farklı devlet ve toplumun olduğu küçük adada bugün yedi bayrak bulunmaktadır.

Baykan Sezer Türkiye doğumludur ama Kıbrıs Türk'ü bir babanın çocuğudur. Kıbrıs'ta Türk ve Rum halkı yanyana yaşamalarına, benzerlik ve yakınlıklarına rağmen karşıt kimliklerini sürdürmüşlerdir. Kıbrıs'ta karşı karşıya gelen iki farklı toplum olmanın ötesinde iki ayrı uygarlıktır. Sorunların çözümü ada sınırları içinde değildir. İki farklı halk olmanın

ötesinde iki karşıt cephenin/uygarlığın temsilcisi olarak farklılığın çatışmaya dönüştüğü, savaşçıların yerleştiği yerdir. Osmanlı döneminde ve sonrasında Kıbrıs Türk halkı tüm olumsuz koşullara rağmen varlığını sürdürmüştür. Kıbrıs Türklerinin son döneminde olumsuz koşullarda kendi kimliğini ve varlığını sürdürmede hukukçular ve doktorlar önemli bir rol üstlenmiştir. Baykan Sezer'in doktor olan babası Türkiye'ye yerleştiğinde de Kıbrıs Türk kimliğini ve ilgisini sürdürmüştür. Tıp literatüründe kendi adıyla anılan bir göz hastalığının tedavisi konusunda bir yeri vardır. Toplum sorunlarına ilgisi tıp ile sınırlı değildir. Dönemin aydınları ve Kemal Tahir ile özel bir dostluğu vardır. Baykan Sezer'in Kıbrıslı bir babanın çocuğu olmasının Doğulu-Türk kimliği ile ilişki kurmasında, çekişme ve çatışmanın iki karşıt cephenin/uygarlığın çatışması bilincini kazanmasında, Doğu-Batı çatışması kuramını geliştirmesinde önemli bir rolü olduğunu söyleyebiliriz.

Baykan Sezer ve Galatasaray Okulu Eğitimi: Baykan Sezer düşüncesinin gelişiminde koşullara bağlı bir diğer önemli kaynağı öğrenimi ile ilişkilidir. Baykan Sezer'in görüşlerinin ve tutumun biçimlenmesinde Galatasaray Lisesi ve Fransa'da geçirdiği dönemin özel bir yeri vardır. Tarih içinde Osmanlı Fransa ilişkileri Batılılaşma döneminde de farklı bir biçimde önemini sürdürmüştür. Fransa, Akdeniz ve Atlantik kıyısında önemli bir konumdadır. Ancak bu imkanları kullanamamıştır. Batı içinde siyasi bir merkez değildir. Buna karşılık Anglosakson dünya egemenliğine karşı Batı içinde yeni bir siyasetin ve muhalefetin öncülüğü ve sözcülüğünü yapmıştır. Bunda da başarılı olmamıştır. Batı içinde muhalefet merkezi olmaktan ileri gidememiştir. Türkiye'de muhaliflerin de en önemli merkezi Fransa/Paris'tir. Fransa Osmanlı Batılılaşma girişimleri sırasında devlet içinde etkili olmayan muhalif aydınların merkezi konumundadır. Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultani) farklı dini, etnik kökenden çocukların öğrenim gördüğü bir okul olarak diğer Fransız ve yabancı okullardan farklıdır. Galatasaray Lisesi Osmanlı ve Türkiye'nin "Batıya açılan penceresi" olarak değerlendirilmiş, ama aynı zamanda muhalif aydınların da yetiştiği bir okuldur. Galatasaray okulu, Fransızca öğretmenin ötesinde, kültürel, eleştirel düşünceye duyarlıdır, toplum/devlet sorunlarına karşı belli bir görüş ve tutum/yöntem aracılığı ile istenilen yönde etkili olma bilinci öne çıkmaktadır. Sorunların toplumun/devletin istediği yönde ve kendi içindeki örgütlenmesiyle çözümüne duyarlı öğrenciler yetiştirmektedir.

Galatasaray okulu devlet/toplum yönetimi ile ilişkili yabancı dil bilen kadroların yetiştirilmesi amacıyla devlet/saray tarafından kurulmuştur. İmparatorluk okuludur. Fransızca o dönemin dünya diplomasi dilidir. Geçmişte veya o dönemde Osmanlı yönetimindeki coğrafyada ve İstanbul'da yabancı öğretim veren, Fransız, İtalyan, Amerikan, Katolik, Protestan dini, misyoner okulları vardır. Ama Galatarasay bu dini yabancı okulların dışında geleneksel Batı dünya görüşüne karşıt bir eğitim vermektedir. Müslüman, Yahudi, Hristiyan farklı dinlere mensup çocukların saraydan gelen çocuklarla bir arada okuduğu bir okul olarak dünyada da özel ve yeni bir tecrübedir. Fransız devrimi sonrası yeni uygarlık modelinin ve kültürün temsilcisi olan eşitlik, özgürlük, kardeşlik/adalet şiarlarına dayalı devrimci, laik, yurtsever, halkçı, milliyetçi Fransız hocalar tarafından dersler verilmektedir. O dönemin en önemli uluslararası iletişim kurumlarından biri olan Galatasaray Postanesi ile komşudur. Postane her türlü yazışmanın, bilginin kolayca ulaşmasını, paylaşılmasını ve etkili olmasını sağlamıştır. Müfredatta ilk defa bir ders programı ve buna göre yazılan kitaplar oluşturulmuştur. Bir anlamda Osmanlı imparatorluk çerçevesi içinde devletin Batılılaşma siyasetine uygun "yerli" yönetici imparatorluk aydını yetiştirme amacıyla kurulmuştur. Batılılaşma içinde Batı içindeki çekişmelere göre farklı kadrolar, farklı görüşler olduğu için öğrenciler mevcut yönetimle ilişkilerinde bağımsız, eleştirel, muhalif özelliklerini de korumuştur. Osmanlı sonrası yeni Türkiye'nin kuruluşu sonrası da Galatasaray Lisesi yenilikçi/eleştirel geleneğini sürdürmüştür.

Galatasaray okulu Beyoğlu'nda eski ve yeni Osmanlı sarayına bakmaktadır. Büyük, oymalı, işlemeli demir kapısı, bahçesi, yüksek tavanları, uzun koridorları, koğuş usulü yatakhaneleri, müzesi, kütüphanesi, okul şenlikleri, çeşitli sosyal kulüpleri, kantini, yemekhanesi, sahnesi, dersaneleri ve yabancı hocalarıyla ayrı bir dünya gibidir. Müslüman ve Gayri Müslüm maddi durumu iyi olmayan, yoksul ama zeki çocuklara açıktır. Bütün bu yenilikler süreklilik taşıyan bir gelenek olarak içselleştirilmiştir. Yine okulun yatılı olması nedeniyle öğrencilerin eğlenceden yeme-içmeye, mizah, sanat-edebiyata kadar çok yönlü renkli bir hayatı ve kendi içinde bir dayanışma geleneği vardır. Öncelikle en iyi devlet görevlerine gelen kadrolar veya devletin dışında kalan muhalif siyasi kadroların Galatasaray'a bağlı bir gelenek ve ortak geçmişleri vardır. Kuruluşu sonrası Osmanlı/Türk müdürler tarafından yönetilmiştir. Okul öğrencileri arasında yazılı olmayan sert kurallar ve değerler mevcuttur ve mezuniyet sonrasında da bu kural ve değerler geçerlidir. Üst sınıfta olanlar alt sınıfta olan çocukların insani her sorunuyla ilgilenir ve çözüm getirir. Daha küçük yaştan itibaren bir arada oldukları için bir yandan herkes birbirinin zaaflarını, eksiklik ve sorunlarını bilir ama bunu asla birbirine karşı kullanmayacak kadar birbirlerine bağlıdırlar. Koğuş usulü yatakhane parasız yatılı öğrenciler arasında gizli ve saklı yoktur. Otorite ve disiplin vaaz edilmiş kurallar yerine ortak yaşam koşullarından ve her seferinde yenilenen sınanmışlık ve dostluktan çıkmıştır. Yatakhane yaşamı sorunları idareden, verili otorite ve kurallardan bağımsız eleştirelilik, özgürlük, hoşgörü, dayanışma, ortaklık, kardeşlik içinde bağımsız çözme yeteneğini geliştirmiştir. Yönetimin getirdiği yapay yazılı baskı öğrenci dayanışmasıyla kırılmıştır. Alt-üst devreden çocuklar arasında bir "abilik/kardeşlik" hiyerarşisi içinde aynı zamanda birbirini koruma, dostluk, saygı, güven, sistemi, otoriteyi, kuralları boşa çıkaran şamata ve mizah, sorgulama, arkadaşlık dayanışması ve ortaklık vardır. Okula, birbirine, devlete/topluma aidiyet, sorumluluk, kendine güven ve kardeşlik ruhu birbirinden farklı, çeşitli öğrencilerin yarattığı kurumsal kültürün bir parçasıdır. Galatasaraylı olmak hayatı kolaylaştırır, ama yazılı olmayan kuralları bireysel çözümlere izin vermez. Her çocuk bireyselliğini okulla, yeni-eski Galatasaraylılarla ve devletle/toplumla, (Fransız kültürüyle değil) İstanbul/Osmanlı imparatorluk kültürüyle bütünleştirerek, kaynaşarak geliştirir.

Galatasaray okulu, Osmanlı Batıcılaşma döneminde açılan devletin askeri ihtiyaçlarına (doktor, mühendis, veteriner vb.) cevap veren mühendislik, tıp gibi okullardan/üniversitelerden farklıdır. Daha başlangıçtan itibaren öğrenciler küçük yaşta bir yönüyle ailesinden, kökeninden "koparılarak" koğuş usulü yatılı olarak bir arada yaşamının getirdiği bir kültüre bağlıdır. Devlete/yönetimle ilişkili ama alttan/yatılılıktan gelen yaratılmış ortak bir eğitim ve kültürle yoğrulmuşlardır. İstanbul/ Osmanlı uygarlık bilinci ve geleneği ile kaynaşmanın getirdiği bir yerlilik söz konusudur. Batı düşüncesine, tarihine, hukukuna, siyasetine, modern toplum bilimlerine açıktır. Ancak okul ve çevresi öğrenciye dayalı çeşitliliği, özgür düşüncüyü, eleştiriye okul müfredatı ve dersler dışında geliştiren, kendine özgü bir tarz yaratmıştır. Bunda okulun çevresindeki elçilik sarayları, yabancı okullar, müzeler, yabancı büyük oteller, kitapçılar, lokantalar, sinema ve tiyatrolar, mağazalar, bonmarşeler, pasajlar, gezinti caddesi, meyhaneler, randevuevleri, kulüpler, çeşitli kiliseler, Mevlevihane, sinagoglar, lokantalar, balık pazarı, çiçek pazarı, o zaman henüz İstanbul'u terk etmemiş Ermeni ve Rum kalabalık nüfus ve işyerleri, farklı mimari stilde binalar, Tünel, sahaflar, Türk sinemasının kalbi Yeşilçam, aydın pastaneleri, resim atölyeleri gibi kültürel alt-üst yapının özel bir yeri ve rolü vardır. Genç yaşta ailelerinden ayrı kalarak bunların içinde yetişen/eğitim gören öğrenciler için Batılı ve Doğulu hiçbir şey yabancı, şaşırtıcı, yadırgatıcı değildir. Hoşgörü, özgür düşünce ve eleştiriye/yeniye açıklık, yaratıcılık, çelişki ve farklılıklara rağmen ortaklık, kardeşlik/birliktelik ve uyum bu yaşamın bir uzantısıdır. Öğrenciler devlete/topluma, dünyaya, gündelik yaşamın çeşitliliğine yabancı değildir. Yerlidir ama bu içe kapalı bir yerlilik, taşralılık değildir. İstanbul'a dayanmaktadır.

Osmanlı/İstanbul uygarlık geleneği donmuş, bitmiş, geçmişe bir övgü, özlem değildir. Yaşayan ve geçerliliğini sürdüren, yenilenerek muhafaza edilen imkanları belirtmektedir. Hukuktan siyaset bilimine, mimarlıktan sosyolojiye, toplum bilimleri yanında tiyatrodan müziğe, sinema resimden edebiyata kadar önemli kişiler yetiştirmiştir. Nazım Hikmet ve Kemal Tahir'in de okulun öğrencilerinden olduğunu belirtelim. Galatasaray Lisesi Fransızca eğitim veren ve Batı kültürüne aşina bir okul olmasına karşın Baykan Sezer'in "yerliliğinin" bir kaynağı da bu gelenektir.

Baykan Sezer ve Cezayir Bağımsızlık Savaşı/Fransa'nın Yıkıcılığı: Baykan Sezer yaşamı içinde 1960'lı yıllarının siyasi ortamından geniş biçimde etkilenmiştir. Görüşlerini geliştirme ve kendi kuramının oluşturmalarının kaynağı olarak Cezayir Bağımsızlık Savaşı ve Fransa'da geçirdiği dönem önemli bir rol oynamıştır. Baykan Sezer Galatasaray'da gördüğü öğrenim sonrasında üniversite için Fransa'ya gitmiştir. Öncelikle sinema ile ilişkisini sürdürür, sonrasında farklı bir yol seçer 1962-1966 arasında Sorbonne Üniversitesi'nde sosyoloji eğitimi görür. O dönemin Fransa'sı ve Paris her açıdan ilgi çekicidir. Fransa Batı içinde düşünceden sinemaya, modadan sanat-edebiyata kültürel düzeyde merkezdir, Fransız Devrimi bütün dünyayı etkilemiştir, ancak Fransa Batı içinde siyasi bir merkez değildir. Siyasi açıdan ciddi zaaf ve sorunlar içindeyken sanat-edebiyat ve kültürel açıdan muhalif görüşlerin özgürleşmesi için Galatasaray diğer yabancı öğrencilerin ilgi gösterdiği bir yerdir. Amerikan yaşam tarzı ve ideolojisine karşı yeni arayışlar ve akımlar Fransa/Paris'in cazip bir muhalif merkez olarak öne çıkmasına imkân vermektedir. Ancak II. Dünya Savaşı sonrası sömürgelemlerin bağımsızlığı hareketi ve Fransa'nın buna karşı yeni bir siyaset önerememesi Fransa'nın kültürel düzeyde sözcülüğünü tartışmalı hale getirmiştir. Sömürgesi olmayan ABD bu yeni siyasi gelişmelere bağlı olarak Batı içinde öne çıkacaktır.

Baykan Sezer'in Fransa'ya gelişi başlangıçta sinemaya olan ilgisi nedeniyledir. Baykan Sezer geleceğini Fransa'da görmemiştir, yerleşmeye niyeti yoktur. O dönem sinema belli görüşlerin oluşturulması, aktarılması ve yaygınlaştırılması açısından getirdiği imkanlarla öne çıkmıştır. Türkiye'de ve dünyada aydınlar arasında sinemaya özel bir ilgi vardır. Fransa'da ortaya çıkan ve bütün dünyada etkili olan 1958-1962 yılları arasındaki "Yeni dalga" sineması "yönetmen sineması"dır. Sinema eleştirmenliği ve dergi yazarlığından gelen aydınların yönetmenliğe geçmesine imkân veren bu akım egemen olan Amerikan sinemasına bir karşı çıkışı belirtmektedir. Sinemanın bir sanat ve kültür olarak öne çıkmasında Fransız sinemasının ayrı bir yeri vardır. Baykan Sezer sinemaya belli görüşleri oluşturmak, yaygınlaştırmak açısından önemli bir araç olarak görmesine rağmen bu akımla ortaklık kuramamıştır. Bunda yeni dalga akımının ve aydınlarının Cezayir Savaşı için söyleyecek sözü olmaması ve egemen düzenin değerlerine karşı eleştiri ve yıkıcılığına karşın bireysel kalması önemli bir rol oynamıştır. Fransız yeni dalga akımı sinema sanatı ve kültürü açısından teknik ve kurgu düzeyinde pek çok yenilik getirmiştir. Ama yerleşik düzen değerlerini tartışmasına rağmen ele aldığı konuları bir yere bağlayamamaktadır. Sinema sanatı açısından devrimcidir, yıkıcıdır, buna rağmen dünya görüşü/toplum düşüncesi açısından aşama getirmemekte ve inkarcılığa dönüşmektedir. Bunu aynı zamanda sinema anlayışının ve sanatının özelliği olarak benimsemektedir. Diğer bir deyişle toplum düşüncesiyle ve kültürüyle bağlantı kuramamaktadır. Fransız sineması egemen düzenin kültürel değer ve ön yargılarını yıkmasına karşın bunu dönüştürerek siyasal bir tutum ve görüş, değer yaratamamıştır. Giderek toplumsal sorun ve gerçeklerden kopuk/yabancı, içe kapalı, sinik/bohem ayrı bir dil oluşturmaya koşulmuştur. Cezayir Savaşı ve sonrasında 1968 Olayları bunun en sınırına gelmesi ve kendini tüketmesidir. Giderek Fransa'nın kültürel hegemonyası ve yıkıcı etkisi Batı içinde ABD'nin yeni siyasetin ideolojisine ve dünya uygarlık mirasının yıkıcılığına dönüşmüştür. Amerikan sinemasının ve dünya görüşünün savaş sonrası tikanıklarının giderilmesinde yeni dalga akımının biçimsel özellikleri önemli bir dayanak olmuştur. Postmodern toplum bilimleri anlayışı da aynı kaynaktan gelecektir. Baykan Sezer'in sinemaya

olan inancı ve verdiği önem Fransa deneyimleriyle kısa zamanda kaybolur. Bunda dönemin siyasi olayları ve Fransa'nın Cezayir'de takındığı özel durum etkili olur. Daha önce ilgi duyduğu toplumsal konu ve sorunlar sinema/sanat düzeyinde değil siyaset ve toplum bilimleri düzeyinde temel konusu haline dönüşür. Cezayir bağımsızlık savaşı kendi görüşlerini sistemleştirmek ve tutumunu ortaya koymak açısından eşsiz bir kaynaktır.

II. Dünya Savaşı sonrası Doğu halklarının başkaldırısı açısından dünya çapında etkili bir dizi olay yaşanmaktadır. Cezayir bağımsızlık savaşı yeni siyaset ve görüşlerin sınıandığı (yeni görüşlerin ve tutumun gündeme geldiği, tartışıldığı), en önemli olaylardan biridir. Fransa yönetimi ve Fransız aydınları bu olay karşısında bocalamaktadır. Fransa, Fas ve Tunus'un bağımsızlıklarını ilan etmesinde direnmezken Cezayir konusunda farklı bir tutum sergilemektedir. Fransa Cezayir'i Fransa'nın bir parçası ve kendi iç sorunu olarak görmektedir. Amerika'da yerli halkın dışlanarak Batı'ya katılmasına benzer biçimde Cezayir halkı ve tarihi dışlanmıştır. Fransız kolonizasyonu, Cezayir'e Fransız göçmenlerin yerleştirilmesi, yerli halkın mülksüzleştirilmesi, soykırım ve toplu katliamlarla Cezayir Fransa'nın/Batı'nın bir parçası haline getirilmeye çalışılmaktadır. Bu bütün dünyada II. Dünya Savaşı sonrası sömürgelerin tasfiyesi ve Batı-dışı toplumların bağımsızlık eğilimlerine karşı bir olaydır. Cezayir'de 1954 yılında başlayan Fransa'ya karşı bütün kesimleri kapsayan örgütlü büyük bir tepki ve ayaklanma vardır. Cezayir kimliğini Doğu ve kendi tarihi ile ilişki kurarak Fransa dışında tanımlama çabası içindedir. Cezayir, Osmanlı tarihi ve (Anadolu Türklüğünün Batı tarafından tasfiye edilmesine karşı) Kurtuluş Savaşı ile ilişki kurma çabası içindedir. Kendi kimliğini Batı-dışında ve Fransa'ya karşı tanımlama çabası yeni açıklamaların gündeme gelmesi için bir fırsat vermektedir. Ancak Türkiye'de Osmanlı ile İslamiyet arasında ilişki kuran muhafazakâr Menderes iktidarı dışarda, uluslararası ilişkilerde Cezayir'in bağımsızlık savaşına karşı Fransa ile ittifak halindedir. Bu nedenle Cezayir siyasi olarak Osmanlı ve Türkiye yerine Mısır/Nasır Arap milliyetçiliği ve Arap birliği ile ilişki kurmak zorunda kalmıştır. Türkiye'de 1960 darbesi sonrasında konjektürel olarak siyaset değişikliği olsa bile Batı seçimi ve yandaşlığı değişmemiştir.

Osmanlı sonrası Türkiye Doğu halklarına Batı örneği bir ülke olarak gösterilmiştir. Ancak Doğu halklarıyla ilişkilerin yönetimi Batı tarafından yürütülmüştür. Cezayir savaşında da Türkiye'nin eski Osmanlı coğrafyasındaki halklarla ilişkisi ABD ile ittifak ilişkileri içindedir, bu çerçevenin dışına çıkmamıştır. Türkiye'de 1960 askeri darbesi ile yönetim değişmiştir. Yeni yönetim daha ilk yayınladığı bildiri ile ABD ve NATO'ya bağlı olduğunu ilan etmiştir. Menderes iktidarının temel siyasi çizgisi ve Türkiye'nin yeri ve rolü temelde değişmemiştir. Ancak darbe sonrası anti-emperyalist, sol-Kemalist bir söylem içindedir. Sosyalist, İslamcı ve milliyetçi görüşlere açıktır. Cezayir bağımsızlık savaşına karşı tutum yeni yönetimle değişmiş ve Cezayir'in bağımsızlığına siyasi destek verilmiştir. Ancak bu destek bağlı olduğu ABD cephesi ile uyumsuz değildir. Anlaşmazlık Fransa ile sınırlıdır. Bu dönem ABD ile Fransa da Cezayir bağımsızlığı karşısında uyumsuz bir haldedir. Yeni gelişmelerle birlikte ABD ile uyumlu Charles de Gaulle yönetimi Cezayir sorununun çözümü için yeni bir rol üstlenmiştir. Gerçekte yeni yönetimin Cezayir ile olan ilişkisinde bir sözcülük ve öncülük üstlenmesi söz konusu değildir.

Soğuk Savaş sırasında Sovyetler Birliği ile ABD'nin başını çektiği iki karşıt cephe Cezayir'in bağımsızlığına destek vermekte ve Cezayir'deki bağımsızlık savaşının kendi denetimlerindeki bir yola girmesi yolunda rekabet halindedir. Yeni gündeme gelen azgelişmişlik, kalkınma, refah toplumu, sosyalizm tartışmaları yeni arayışlar içinde olan Doğu toplumlarına (ve elbette Cezayir'e) iki kutuplu Batı dünyası içinde kendi kimlikleri ve tarihleri dışında tutmaları gereken yolu öğütlemektedir. ABD cephesinin dışına çıkan savaşçı toplumların direniş ve ayaklanmalarını mevcut Batı dünya egemenlik düzenini aşmayacak /dışına çıkmayacak biçimde Sovyetler Birliği çerçevesinde denetim altına alınmaktadır. Gündeme gelen

az gelişmişlik, ATÜT gibi yeni kuram ve açıklamalar bu çerçevenin dışına çıkmamaktadır. Fransa Cezayir bağımsızlık savaşında siyasi olarak başarısız kalmıştır, ancak bağımsızlık sonrasında toplum bilimleri düzeyinde gündeme gelen toplum kuramları düzeyinde etkili olmaya çalışmaktadır. Buna Cezayir kökenli Fransız aydınları da katkıda bulunmaktadır. Gündeme gelen yeni toplum kuramları sömürgeciliğe karşı bağımsızlığını kazanan Batı-dışı toplumlara kapitalist olmayan kalkınma yolu arayıcılığı ile yine Batı denetimine girmenin siyasi ve teorik yolunu açmaktadır. Bağımsızlıklarını kazanan toplumlar kendi Doğulu kimliklerini ve farklı tarihlerini gündeme getirirler bile sorunlarının çözümünde yine iki kutuplu Batı dünya düzeni yörüngesine girmenin ötesine geçmemektedir. Batı-dışı toplumlara sorun ve eksikliklerinin kaynağının kendi Doğulu kimlikleri ve tarihlerinden kaynaklığını öğretmektedir. Kapitalist ve kapitalist olmayan yoldan Batı öncülüğü toplumsal ve tarihi değişimin olabileceği vurgulanmaktadır. Batı-dışı toplumların kendi tarihlerinin ve Doğulu kimliklerinin Batı'dan farklı olduğunu söylemeleri verili düzeni aşmalarına, kendi çıkarları açısından yeni açıklamalar getirmelerine izin vermemektedir. Baykan Sezer'in Cezayir bağımsızlık savaşı ve sonrası verili açıklamalara ve yönelişlere karşı çıkışı bu nedenledir. Bu tutum sadece siyaset düzeyinde değil kuramsal düzeyde de yeni açıklamalar geliştirmesine imkân vermiştir. ATÜT kuramının az gelişmişliğin doğrulanmaya dönüşmesiyle gerçekte değişen bir açıklama ve tutum olmadığını göstermektedir.

Baykan Sezer, 1966 yılında Türkiye'ye döner. Batı'dan öğreneceği yeni bir şey yoktur. Fransa'ya gitmeden önce kayıt yaptırdığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümüne geri döner. "Doğu-Batı Çatışmasında Yunanlılığın Yeri" başlıklı lisans bitirme tezi ile 1968'de mezun olur. Türkiye'de bu dönem üniversite dışında dinamik bir tartışma ve siyasi ortamı vardır. Sosyoloji ve sosyalizm tartışmalarında toplumsal yapı tartışmaları devrim stratejisi açısından gündemdedir. Kemal Tahir'in bu tartışmaların dışında kendine bağlı ayrı bir yeri ve sözü vardır. Baykan Sezer de bu tartışmaların dışında kendini bulmuştur. Kemal Tahir ile Baykan Sezer arasında ilişkinin bir temeli de budur. Doğru devrimci tutum için öncelikle doğru devrimci kuramsal temel gereklidir. Kemal Tahir döneminin tartışmaları içinde olmasına karşın Kemalist ve sosyalist çevrelerden dışlanmıştır. Baykan Sezer sosyolojisi de aynı kaderi paylaşır. Baykan Sezer'in kendi bağımsız kuramını geliştirmesi ve olgunlaştırmasında Cezayir Savaşı'nın önemli bir yeri vardır. Osmanlı/Türk kimliği, Osmanlı ile ATÜT ayrımı, Batılılaşma, Batı yayılmacılığı, Doğu-Batı farklılığı ve çatışması, Batı içinde merkezler, Anadolu Türklüğü ve Orta Asya Türklüğü ayrımı, yerleşik Doğu tarım merkezleri (ATÜT), din, Batı sosyalizmi, az gelişmişlik gibi konularda ilgili bütünsel bir görüş ortaya koymuştur.

Baykan Sezer ve Dünyada Yeni Gelişmeler: II. Dünya sonrasında Türkiye dünyadaki bütün tartışmaların içindedir. Toplumlar arası ilişkilerde pasif bir aktör değildir. Ama gelişmeleri kendi başına belirleyecek siyasi bir gücü ve görüşü yoktur. Türkiye dünya savaşının dışında kalmıştır ama savaşın sonuçlarının dışında kalması mümkün olmamıştır. II. Dünya Savaşı sonrası kurulan Birleşmiş Milletler üyesidir. NATO üyeliği ile askeri ve siyasi açıdan ABD öncülüğündeki cephe içine girmiştir. ABD'nin düzenlediği Avrupa ile ilişkilidir. Sovyetler Birliği'ne karşı diğer Batı cephesi lehine siyasi bir seçim yapmıştır. Bu durum dünyada ortaya çıkan olaylar karşısındaki tutumunu ve görüşünü de belirlemektedir. Baykan Sezer'inin yaşadığı dönemde (1939-2002) Cezayir savaşı kadar önemli başka olaylar da vardır. Baykan Sezer 1939 doğumludur. II. Dünya Savaşı sonrası dünyada ve Türkiye'de ortaya çıkan bütün gelişmeleri yaşamıştır. Lise öğrenimi sonrası genç yaşta Fransa'ya girmiştir. 1960 sonrası sadece Cezayir bağımsızlık savaşı değil bütün dünyada büyük bir değişiklik yaşanmaktadır. Batı sömürgeciliğinin tasfiyesi sonrası Doğu'da bağımsız yeni devletlerin ortaya çıkmış, Birleşmiş Milletler örgütlenmesi içinde yer almıştır. Bu yeni gelişmelerden sömürgesi olan Batı ülkeleri, başta İngiltere ve Fransa etkilenirken sömürgesi olmayan ABD

ve bağımsızlık savaşlarını destekleyen Sovyetler Birliği Batı içinde güç kazanmış ve Batı içinde iki merkez olarak öne çıkmıştır.

Savaş sonrası iki kutuplu Batı dünya egemenliği içinde dünya yeniden örgütlenmektedir. ABD ve Sovyetler Birliği'nin başını çektiği bloklara dahil olmayan Asyalı-Afrikalı devletler 1955 yılında Bandung Konferansı'nda bir araya gelmiştir. Bandung'da çıkarları arasında büyük farklar bulunan bu devletler dünyada temel sorun konusunda bir görüş/ortaklık ortaya koyamadıkları gibi güncel sorunların çözümü karşısında da temel bir uzlaşma sağlayamadılar. Türkiye'yi Menderes hükümetinin dış işleri bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun temsil ettiği toplantıda Türkiye ABD'nin temsil ettiği "Hür dünya" ülkelerine karşı "Bağlantısızlar" hareketi için "orta yolcu siyaset tehlikesi"nden söz ederek Batı dışı ülkelere kendine bağlı bir sözünün olmadığını göstermiştir. Türkiye, Irak ve Pakistan ile birlikte, önderliğini Hindistan, Çin ve Mısır'ın üstlendiği grup arasında ayrımda ABD ittifakının sözcülüğünü yapmıştır. Toplantı sonunda Sovyetler Birliği'nin başını çektiği blok ile "bağlantısızlar hareketi" arasında "Barış içinde bir arada yaşama" isteği de içişlerine karışmama, iki kutuplu cephelerin savunma bloklarına girmeme konusunda uzlaşmanın ötesine gitmemiştir. Toplantı Batı-dışı toplumlar arasında ayrılmaya ve aralarındaki gevşek örgütlenme ve uzlaşmazlıklara karşın Batı-dışı ülkelerin kendi ağırlıklarını duyurmasına katkıda bulunmuştur. Ancak Batı'dan farklı olarak Batı dünya egemenlik düzeni hakkında kendi sözlerini ve siyasetlerini gündeme getirmede başarısızdır. Bu durum Batı'nın kendi açıklama ve görüşlerinin Batı-dışı toplumlarda ağırlık kazanmasının da yolunu açmıştır.

1961 yılında Belgrad Konferansı'nda bu ülkeler örgütlü bir yapıya dönüşmüştür. 1964 Kahire Konferansı sonrasında Bağlantısızlar hareketinin liderleri olarak Çin/Çu En-Lay sonra Mao, Hindistan/Nehru, Endonezya/Sukarno ve Osmanlı İmparatorluğu'nun geçmişte eyaletleri olan ülkelerin liderleri, Mısır/Nasır, Yugoslavya/Tito ve hatta Kıbrıs Rumlarının lideri Başpiskopos Makarios öne çıkmıştır. Zengin bir tarihi geçmişi olan Türkiye etkisiz kalırken tarihte etkili bir rolü olmayan Gana/Nkrumah bile yeni girişimlerin öncüsü olarak gösterilmiştir. Bu ülkeler/liderler dünya siyaseti içinde bir aktör olarak tanıtılmıştır. Buna karşın Türkiye'nin ABD'nin öncülüğünü yaptığı blok içinde Sovyetler'e karşı savaş alanı olmaktan öteye bir rolü yoktur. Küba krizinde bu durum bütün açıklığı ile ortaya çıkmıştır. 1960'ta Kıbrıs sorununda da Türkiye'nin müdahalesi ABD tarafından önlenmiş ve Johnson mektubuyla aşağılanmıştır. İnönü'nün "Yeni bir dünya kurulur, Türkiye orada yerini alır." sözü mevcut durumu kurtarmanın ötesine gitmemiştir. Türkiye Kıbrıs'ın Rumlar tarafından ilhakı konusunda tavrı nedeniyle ABD ile karşı karşıya gelmiştir. Ecevit'in NATO'dan çıkmayı gündeme getirmesi, Kıbrıs'a müdahalesi ve sonrasında ABD'nin silah ambargosu, Demirel'in İncirlik Üssü'nü kapatması gibi bir dizi olay ABD ile Türkiye ilişkilerini tartışmalı hale getirmiştir. 1980 askeri darbesi ile Türkiye-ABD ilişkileri yeniden biçimlenmiştir. Baykan Sezer dünyanın iki süper gücü gösterilen ABD ve Sovyetler Birliği'nin Vietnam ve Afganistan'da yenilgileri, Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi, ABD eksenli küreselleşme, Körfez Savaşı gibi modern sonrası dünya düzenin yeniden biçimlendiği dönemde kendi görüşlerini zenginleştirdiği gibi sürekliliği ve doğrulanmasını sağlamıştır.

2- Kemal Tahir-Baykan Sezer Düşünce Ortaklığı/ İlişkisi

Baykan Sezer sosyolojisinin kaynaklarından biri de Kemal Tahir ile ilişkisidir. Buna ayrı bir başlık vermek gerekir. Kemal Tahir ile Baykan Sezer arasında 29 yaş fark vardır. Kemal Tahir I. ve II. Dünya Savaşı'nı yaşamıştır. Osmanlı ve Kurtuluş Savaşı, Atatürk dönemi ve çok partili yaşama geçişin de yakın tanıdığıdır. Bu yaş farkı başlangıçta önemli olsa da Baykan Sezer'in gençliğinde artık önemli olmaktan çıkmıştır. Düşünsel bağlamı itibarıyla yan yana yer alırlar. Bu bir usta çırak ilişkisi değildir. Bunda okulunun da bir rolü vardır. Kemal Tahir de yarısında annesinin ölümü üzerine terk etmekle birlikte Galatasaray okulunda okumuştur. Galatasaray geleneğinde "abilik" önemlidir. Ancak devlet görevinde önemli konumda olan

veya sanat-edebiyatta ustalaşmış Galatasaray kökenliler genç olsa bile kendinden önce mezun olan kişinin "abi"si haline gelir. İkisi arasındaki ilişkiyi kökenleri, yaşları, okulları vb. ile sınırlamamak gerekir. Kemal Tahir ve Baykan Sezer arasındaki ilişki, düşünce ortaklığı Türkiye ve dünyanın temel konu ve sorunlar karşısında aldıkları devrimci tutum ve değerlendirmeleriyle ilişkilidir. Bu sadece bilimsel düzeyde konu ortaklığının ötesinde karşılıklı dostluk, yakınlık ve arkadaşlığın da temelidir. Bu düşünce ortaklığı ve birliktelik, Kemal Tahir-Baykan Sezer çizgisinin gelişmesi, anlaşılması açısından da önemlidir. Bu birlikteliğin tek yönlü olarak anlaşılmaması açısından yaşamları arasındaki kesişmeler de önemlidir. Genel kanı ve yaklaşım Kemal Tahir ile Baykan Sezer ilişkisinin Baykan Sezer'in Fransa dönüşü bir dönemle ilişki temelinde anlatılmasıdır. Baykan Sezer'in Cengiz Yazoğlu tarafından Kemal Tahir ile tanıştırıldığı belirtilir. Bu bir yönü ile doğru ama eksik bir anlatımdır. O yüzden Kemal Tahir ile Baykan Sezer ilişkisinde bildiklerimizden yola çıkarak bilmediklerimizi ortaya koymak açısından farklı bir anlatım deneyeceğiz.

1-Baykan Sezer'in Kemal Tahir ile ilk tanışıklığı öncelikle babası aracılığıylaadır. Baykan Sezer 7 Ağustos 1939'da Malatya'da doğmuştur. Babası göz doktorudur, annesi öğretmen. Anne-baba Anadolu'nun çeşitli yerlerinde görev yapmıştır. Baykan Sezer'in babasının hapisteki Kemal Tahir ile tanışıklığı da Malatya'da görevi sırasındadır. Kemal Tahir ile doktor-hasta ilişkisinin ötesinde bir tanışıklık, arkadaşlık ve dostluk ilişkisi vardır. Kemal Tahir hapisneden çıktıktan sonra da İstanbul'da bu ilişki devam eder. Kemal Tahir çıkan romanlarını imzalı olarak babasına gönderir. Babası Kemal Tahir romanlarının iyi bir okuyucusudur. Baykan Sezer de önce babasının özel ilişkisi ve bu romanlar aracılığı ile Kemal Tahir ile yüz yüze olmasa da tanışır ve yakınlık duyar. Sonrasında da bu ilgiyi kendi aldığı Kemal Tahir kitaplarıyla sürdürmüştür. Öğrenci olarak gittiği Fransa'da babasının gönderdiği Kemal Tahir romanlarını büyük bir merak ve heyecanla bekler. Döndüğünde Kemal Tahir ile görüşme imkânı bulur. Kemal Tahir babasından sonra Baykan Sezer'e ve eşine kendi kitaplarını özel olarak imzalayarak vermeye başlar. Baykan Sezer de yazdığı çalışmalarını Kemal Tahir'e sunar.

2-Baykan Sezer ile Kemal Tahir arasında ilişki ve kesişme noktalarından biri de Galatasaray Lisesi aracılığıylaadır. Baykan Sezer'in çocukluğu eski İstanbul/sur içinde Beyazıt'ta geçmiştir, ilkokulu Büyük Reşit Paşa ilkokulunda okumuştur. Sonra yatılı olarak Ortaköy ve Taksimde Galatasaray okulunu bitirmiştir. Kemal Tahir'in de Galatasaray'dan maişet dertleri nedeniyle terk olduğunu söyleyelim. O dönemde bütün dünyada ve Türkiye'de bilim ve sanat dili Fransızcadır. Galatasaray Lisesi öğrencileri arasında okul, öğretmenler, kapıcıya kadar ortak bir hafıza ve gelenek vardır. Farklı dönemin mezunlarının okul içi ve Beyoğlu serüvenleri, yatılılık haylazlıkları vb. ile özel bir kaynaşma yaratır. Galatasaray geleneği farklı dönem mezunları arasındaki yaşam tarzı ortaklık ve yakınlıkları belli dostlukların gelişmesi, kurulmasını da kolaylaştırır. Okul öğrencilerin müfredat dışı farklı ilgilerinin geliştirilmesini kulüpleri aracılığıyla teşvik eder. Kütüphanesi pek çok üniversite kütüphanesinden zengindir. Baykan Sezer öğrencilik yıllarında sinema ile ilgilenmeye başlar. Galatasaray Lisesi, kütüphanesi, kulüpleri, hocaları, arkadaşlıkları ve okul dışı yaşamı ile bir üniversite kadar öğrencilerin gelişmesinde etkili olmuştur Galatasaray lise eğitimi üniversite eğitimi kadar önemlidir. Okul mezunları geçmişte üniversite eğitimi almadan genç yaşta önemli devlet işlerinde, sivil bürokraside önemli görevlere gelmişlerdir. Baykan Sezer de bir anlamda erken yaşta olgunlaşmıştır. Galatasaray Lisesi'nden 1959 yılında mezun olur.

Baykan Sezer daha lise öğrenciliği sırasında ana medyada sinema yazıları yazmaya başlamıştır. Türkiye'nin ilk sinema eleştiri yazarlarındanıdır. Yabancı ve Türk filmleriyle ilgili bu değerlendirmeler iddialıdır. 1959, 1960 yıllarında sürekli sinema yazılarıyla dönemin parlak yönetmenleri, oyuncularını üzerinde etki bırakır. Sözcüleri Atilla İlhan, Baykan Sezer'in bir eleştiri yazısına cevap verirken ölçülüdür. Türk sineması o dönem ele aldığı konularla

“halk sineması” olarak tanımlanmaktadır. Baykan Sezer dönemin öne çıkarılan filmlerine mesafeli ve eleştirel bakmaktadır. Sözcüleri köy filmlerine karşı farklı tutumu vardır. Yılmaz Güney’in övgü ile karşılanan filmlerine yönelik yaygın kanıların dışında değerlendirmeleri vardır. Sinema, o dönemin aydınları tarafından yeni bir anlatım ve bilinç biçimi olarak önemsenmektedir. Avrupa’da ve Türkiye’de sinema belli görüşleri aktarmada, geliştirmede ve yaygınlaştırmada önemli bir araç olarak görülmektedir. Avrupa sinemasında yeni akımlar söz konusudur. Baykan Sezer, *Akşam*, *Pazar Postası*, *Yön*, *Yeni Sinema* gibi gazete ve dergilerde sinema yazıları yayınlamıştır. Yazıları sadece güncel film değerlendirmeleriyle sınırlı değildir. Sinema ile ilgili kuramsal tartışmalar yürütmekte, sinemanın temel sorunlarına ve sinemanın aracılık ettiği Türkiye’nin o dönem öne çıkan toplumsal konu ve sorunlarına yönelik farklı değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu yazı serüveni Fransa’ya gittiğinde kesintiye uğrar. 1966’dan sonra az sayıda belli ki tanıdıklarının ricaları ve isteği üzerine, onları kırmamak için yazmıştır.

3-Kemal Tahir’in de sinemayla ilgilendiği, senaryolar yazdığı, yönetmenlerle dostluk kurduğu bilinmektedir. Sinema ile yakından ilişkilidir. Kemal Tahir’in Baykan Sezer’in yazılarından haberdar olmadığını söyleyemeyiz. Baykan Sezer’in sinema yazıları yazdığı *Pazar Postası*’nın aynı dönemde Kemal Tahir’e özel bir yakınlığı vardır. Kemal Tahir *Notları*’nın yanılmıyorsa ilk yayınladığı bir yayın organıdır. Kemal Tahir’in yakın arkadaşı Turhan Tükel gazete-derginin başındadır. Baykan Sezer *Pazar Postası*’nın sadece yazarı değildir, aynı zamanda matbaa işleriyle de gönüllü ilgilenmektedir. Buna rağmen bu dönemde de Kemal Tahir ile -bildiğimiz kadarıyla- yüz yüze, doğrudan tanışıklığı yoktur. En azından bugünden öyle görünmektedir. Günümüzde garip gibi görünen bu durum o dönemin koşulları içinde bir yönüyle sıradandır. Kemal Tahir ve “eski tüfekler” ilişkilerinde şüpheli ve ketumdurlar. Büyük bir ihtimalle Baykan Sezer de buna saygı göstermiştir. Baykan Sezer de aynı dönemin genç aydınıdır. Dönemin Türkiye’inde örgütlü, sosyalist aydınlar Soğuk Savaş koşulları içinde şüpheli ve temkinlidir. Denenmiş dostluklar içinde bir yönüyle içe kapalı bir yaşam sürdürmüşlerdir. Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in yaşamını, ilişkilerini ayrıntılı olarak bilmek, onların da bu yönde anlatmaya hevesli olmamalarından dolayı mümkün olmamıştır. Bu bilgiler satır aralarında edinilen bilgiler ve aktarımlar ve paralel yaşamlarından ve dönemden kaynaklanan bağlantı ve yorumlarıdır. O dönemin insanlarına bu tür özel, kişisel bilgiler sormak ayıp/kabalık olduğu gibi şüpheli ile de karşılandığı için sormak da pek mümkün olmamaktadır. Baykan Sezer bu kuşağın sonraki genç temsilcilerinden biridir, ama hayatı polis soruşturmaları, takipler, tutuklamalar ve hapislerle geçen eski kuşaklarla benzer bir tavrı paylaşmıştır. Baykan Sezer’i tanıyan kişilerin de ortak kanısı Baykan Sezer’in kişisel yaşamı konusunda ketum olduğudur. Bu bazen uçlara kadar gider. Kişisel konu ve ilişkilerden söz etmez. Kişiselliğe izin vermez, bu bazen abartılıdır. Sözcüleri el yazısı çok güzel olmasına rağmen farklı yorumlara neden olacak el yazısı ders notları azdır. Hatta Hayati Tüfekçioğlu’nun belirttiğine göre bir adres, telefon numarası gerektiğinde bilgisayar çıktısı olarak verir. Öğrenci ve hoca ilişkisi dışında özel ilişkisi sınırlıdır. (Baykan Sezer ile bunu aşan özel bir ilişki olmasına rağmen, bu genel tutumuna ters değildir.) Bütün bunlar nedeniyle Baykan Sezer’in yaşamı yanında, Kemal Tahir ile ilişkisi de bütün yönleriyle herkese açık değildir. Baykan Sezer kendini ve başkasını anlatmayı sevmez.

Baykan Sezer’in bu dönemi için Kemal Tahir ile ilişkisinde canlı tanıklıkları bilmiyoruz. Ama Baykan Sezer’in Galatasaray Lisesi yıllarından itibaren, öncesinde de babasının Kemal Tahir ile dostluğu nedeniyle Kemal Tahir ile aynı ortamlarda ve sinema ile ilişkili bir yaşamlarında belki de kesişmeler olduğu açıktır. Belki yüz yüze tanışıklıkları da vardır. Bu bilgiler Baykan Sezer ve Kemal Tahir’in en azından hayatlarının kesiştiği, iç içe girdiği ortak bir dönemi belirtir. Baykan Sezer ailesinin imkanları dışında bulduğu bir burs aracılığıyla Fransa’ya gider. Böylece muhtemel Kemal Tahir ve Baykan Sezer ilişkisi kesintiye uğrar. Babasının gönderdiği romanlar aracılığıyla Baykan Sezer Kemal Tahir ile olan ilgi ve ilişkisini

sürdürür. Maalesef bunları ayrıntılandırmak mümkün değildir. Bir yönüyle Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in kendileri de bunları gündeme getirmediyse kurcalamanın gereği de yoktur. Sonraki anlatımlar tasviri, yüzeysel, eksik ve kişisel olacaktır. Bu yazının amacı Kemal Tahir ve Baykan Sezer ilişkisinde yanlış anlatımlara, yabancılaştırıcı önyargılara, sonradan eklemelere karşı bir tutumdur.

4-Baykan Sezer'in Galatasaray okulunda gördüğü öğrenim sonrasında 1960'ta Fransız hükümetinin açtığı imtihanı kazanarak lisans eğitimi için Paris'e gitmiştir. 1962-1966 arasında Sorbonne Üniversitesi'nde sosyoloji eğitimi görür. O dönemin Fransası/Paris her açıdan ilgi çekicidir. Düşünceden sinemaya, modadan sanat-edebiyata her konunun merkezidir, ancak Batı içinde siyasi açıdan bir merkez konumunda değildir. Bu muhalif görüşlerin özgürleşmesi için bir imkân ve özgürlük kazandırdığı için yabancı öğrencilerin ilgi gösterdiği bir yerdir. Baykan Sezer geleceğini Fransa'da görmemiştir, yerleşmeye niyeti yoktur. Ancak sinemaya olan inancı ve verdiği önem buradaki deneyimleriyle kaybolur. Bunda Cezayir bağımsızlık savaşına karşı Fransız yıkıcılığı ve Fransız aydınların tutumu da etkili olur.

II. Dünya Savaşı sonrası Doğu halklarının başkaldırısı açısından dünya çapında etkili bir dizi olay yaşanmaktadır. Cezayir bağımsızlık savaşı bu açıdan önemlidir. Fransa yönetimi ve Fransız aydınları bu olaylar karşısında bocalamaktadır. Cezayir'in Amerika örneği yerli halkın dışlanarak Fransa'nın bir parçası haline getirmeye çabasına karşı büyük bir tepki ve ayaklanma vardır. Bu açıdan Cezayir kendi kimliğini Batı dışında Osmanlı tarihi ve Anadolu kurtuluş/bağımsızlık savaşı ile ilişki kurmaya çalışmaktadır. Bu olayın Baykan Sezer'in kuramını olgunlaştırmasında önemli bir yeri vardır. Türkiye'ye döner. 1962'de kayıt yaptırdığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'ne tekrar döner. "Doğu-Batı Çatışmasında Yunanlılığın Yeri" başlıklı lisans bitirme tezi ile 1968'de mezun olur. Türkiye'de bu dönem canlı bir siyasi ortam ve üniversite dışında dinamik bir tartışma ortamı vardır. Bu tartışmalarda Kemal Tahir'in ayrı bir yeri ve rolü bulunmaktadır. Bu dönemde sosyoloji ve sosyalizm tartışmalarında toplumsal yapı tartışmaları ve tarihe duyulan ilgi devrim stratejisi açısından gündemdedir. Kemal Tahir ile Baykan Sezer arasında ilişkinin bir temeli de budur. Doğru devrimci tutum için öncelikle doğru devrimci kuramsal temel gereklidir. Kemal Tahir döneminin tartışmaları içinde olmasına karşın Kemalist ve sosyalist çevrelerden dışlanmış. Baykan Sezer sosyolojisi de aynı kaderi paylaşır.

Baykan Sezer'in Fransa'dan Türkiye'ye dönüşü sonrası Kemal Tahir ile ilişkisi dostluk ve kaynaşmaya dönüşür. 1968 sonrası Baykan Sezer'in Kemal Tahir ile doğrudan, yüz yüze yakın ilişkisinin olduğu dönemdir. Kemal Tahir Baykan Sezer'e özel bir önem verir. Baykan Sezer'in lisans tezini okuduğunda etkilendiğinin ötesinde övücü sözler söyler. Ayrıca Kemal Tahir'in yayınlanan notları arasında bu teze ilişkin yazısı da vardır. Bu yazı Baykan Sezer'in lisans tezi üzerinde görüşleri olmaktan ziyade öğrendikleriyle ilgili bir değerlendirmedir. Cengiz Yazoğlu Baykan Sezer'i Kemal Tahir ile kendisinin tanıştırdığını söyler ama kendisinin Baykan Sezer ile nasıl tanıştığını söylemez. Muhtemelen Turhan Tükel aracılığı ile Baykan Sezer ile tanışmıştır. Cengiz Yazoğlu aracılığıyla veya Kemal Tahir'in davetiyle Baykan Sezer ve Kemal Tahir bir araya gelir. Cengiz Yazoğlu bir yönüyle Baykan Sezer ile Kemal Tahir arasındaki ilişkinin, gidiş ve gelişlerin zamanlamasını yönetir. Cengiz Yazoğlu Kemal Tahir'in güven duyduğu özel bir kişidir. Baykan Sezer Kemal Tahir'in yakın arkadaşı ve birlikte sinema projeleri geliştirdiği Halit Refiğ ile geçmiş dönemden sinema yazıları ve aracılığıyla yakından tanıştığı biridir. Ama Halit Refiğ veya ortak başka tanıdıkları Baykan Sezer'i Kemal Tahir ile tanıştıran kişi değildir. Cengiz Yazoğlu Kemal Tahir de istediği için Baykan Sezer ile ilişki kurarak bu buluşmaların gerçekleşmesini sağlamıştır. Bu görüşmelere Cengiz Yazoğlu eşlik etmiştir ama konuşmalar konusunda o da ketumdur. Baykan Sezer'in Kemal Tahir'in evinde buluşmalarında genellikle Cengiz Yazoğlu vardır. Bir başka türlü söylersek Baykan Sezer Kemal Tahir'in evinde yapılan ve çok kişinin katıldığı ve Kemal Tahir'in konuşmalarının

ağırlık taşıdığı “Kemal Tahir sohbetleri”nin değişen katılımcılarından değildir. Kemal Tahir ve Baykan Sezer buluşmaları tek yönlü bir pasif bir ilişki ve monolog değil, karşılıklı özel bir ilişkidir.

Bilindiği gibi Kemal Tahir’in evi herkese açıktır, kalabalık sohbetler yapılmaktadır. Ama Baykan Sezer içlerinde tanıdıkları olmasına rağmen Kemal Tahir’in tercihiyle bu kişilerle aynı sohbet ortamında da bulunmamıştır. Baykan Sezer, Kemal Tahir ile özel, sıcak, yakın bir ilişki içinde olmuştur. Baykan Sezer evlendiği gün Kemal Tahir’in evine giderek eşini de Kemal Tahir ile tanıştırmıştır. Adeta Baykan Sezer’in babasından oğluna geçen bir süreklilik, yakınlık, dostluk ve aile sıcaklığına dönüşür. Ancak Baykan Sezer’i Kemal Tahir’in meşhur sohbet toplantılarında gören olmadığı gibi Baykan Sezer’in Kemal Tahir ile birlikte tek resmi de yoktur. Baykan Sezer’in “gençler” olarak tanınan öğrencileriyle de çok resmi yoktur. Baykan Sezer meşhur ev toplantılarının geleni gideni değildir. Diğer bir deyişle hiç kimse Baykan Sezer’in eve geliş, gidişlerinde rastlaşmaz. Tanışıklık sağlamaz. Birlikte aynı toplantıda/sohbette olmamış ve tesadüfen de karşılaşmamışlardır. Sözgelisi Cahit Tanyol ve diğer gelen sosyologlarla Baykan Sezer birlikte aynı sohbetlerde yer almaz. Bu elbette Kemal Tahir’in kendi isteğiyledir. Baykan Sezer, tanıdığı Halit Refiğ, Metin Erksan, Atif Yılmaz gibi sinema yönetmenleri çevresiyle de aynı toplantı/sohbetlerde yer almamıştır. ATÜT konusunu çalışan Sencer Divitçioğlu ve diğerleri de Baykan Sezer ile karşılaşmaz. Kemal Tahir’in seçimiyle evindeki sohbetlere bu kişiler ayrı gün veya saatlerde gelir giderler. Yine Kemal Tahir toplantılarında ortak tanıdıkları olan pek çok kimse Baykan Sezer’den söz etmez. Ancak Baykan Sezer, Kemal Tahir’in ölümüne kadar yanındadır, Kemal Tahir’in eşi Semiha Hanım’ın en güvendiği kişiler arasındadır. Kemal Tahir doğrudan ilişkiye girdiği dönemden itibaren Baykan Sezer’in akademik çalışmalarından haberdardır.

6-Baykan Sezer Fransa dönüşü 1968’de İ.Ü.’de Sosyoloji lisansını yaptıktan sonra 1969’da İ.Ü. İşletme Fakültesi Davranış Bilimleri Kürsüsünde asistan ve uzman olarak çalışmaya başlar. Aynı kürsüde 1970’te sosyoloji uzmanlığı kadrosuna atanır. İ.Ü.E.F. Sosyoloji Bölümünde “Doğu’da Yerleşik ve Göçebe Toplumların Sosyolojik Özellikleri Üzerine Bir Deneme” başlığını taşıyan doktora çalışmasını 1971’de tamamlar. Bu çalışması daha sonra *Asya Tarihinde Su Boyu Ovaları ve Bozkır Uygarlıkları* (1979) adıyla yayımlanır. Diğer deyişle sosyoloji lisansını tamamlamasından üç sene sonra (o dönem yüksek lisans aşaması yoktur) 1971’de doktorasını bitirmiştir. Bu dönem Kemal Tahir ile yakın ilişki içindedir. Doktora tezi de lisans bitirme tezi gibi özgün bir tezdır. Başlangıçtaki çalışmalarıyla aynı bakış açısı/yöntem bütünlüğü içindedir. Doktora tezi, lisans döneminde ortaya koyduğu Doğu-Batı çatışması görüşünün Doğu toplumları arasındaki farklılıklara uygulanmasıdır. Bir anlamda Osmanlı ile ATÜT arasındaki ilişki ve ayrımı ortaya koymaktadır. Ancak döneminde dünyada ve Türkiye’de çok tartışılan bu konu hakkındaki özgün tezi görmezden gelinir. Kemal Tahir de bu dönemde nerdeyse her yıl yeni bir roman yayınlamaktadır. Kemal Tahir romanlarında Türk toplum tarihi ve Batıcılığa karşı yaklaşım biçimi nedeniyle dönemin aydınları ve sosyalist çevreler tarafından tartışılmaya ve dışlanmaya başlanmıştır.

7-1960 sonları Kemal Tahir’in görüşlerinin berraklaştığı bir dönemdir. Bu berraklaşmada Kemal Tahir ile Baykan Sezer ilişkinin de karşılıklı bir rolü olduğunu düşünmemiz mümkündür. Özellikle Baykan Sezer’in iki sosyoloji tezi bu açıdan önemlidir. Bu tezler Kemal Tahir ve Baykan Sezer ilişkisi ve çizgisini tanımlamak açısından da yararlıdır. Baykan Sezer’in “Doğu-Batı Çatışmasında Yunanlılığın Yeri” başlıklı lisans bitirme tezi 1968 tarihlidir. Bu çalışmanın Kemal Tahir’i duygulandırarak etkilediğini,¹ görüşlerinin Doğu-Batı farklılığından Doğu-Batı çatışmasına geçmesindeki önemli yerini söylemek mümkündür.² Bu sadece bizim

¹ Cengiz Yazoğlu, “Notları Sunuş”, Kemal Tahir, Notlar/Sanat Edebiyat 1, İstanbul: Bağlam Yayınları, 1989 s.15.

² Cengiz Yazoğlu, Kemal Tahir, Notlar/Osmanlılık, içindeki dipnot, s.610.

değerlendirmemiz değildir. Baykan Sezer ve Kemal Tahir'in yakın dostu ve ilişkilerinin şahidi olan Cengiz Yazoğlu bu etkiyi belirtmektedir. Kemal Tahir'in Baykan Sezer'in tezi üzerine belli değerlendirmeler içeren notları bulunmaktadır. Tekrar edelim, Cengiz Yazoğlu'nun aktardığına göre Kemal Tahir, Baykan Sezer için "Kim derdi ki bir genç gelecek ve önümüze bir çalışma atacak ve biz bütün okuduklarımızı, öğrendiklerimizi yeniden gözden geçirmek zorunda kalacağız. Aşk olsun!" diyecektir.

Baykan Sezer Doğu-Batı çatışması kuramı içinde temel sorunlara yaklaşmıştır. Baykan Sezer'in "Doğu'da Yerleşik ve Göçebe Toplumların Sosyolojik Özellikleri Üzerine Bir Deneme" adlı doktora tezi 1971 yılında kabul edilmiştir. Çalışma "Asya Tarihinde Su Boyu Ovaları ve Bozkır Uygarlıkları" adıyla (1979) yayınlanmıştır. Kitaptaki tez metninin sonunda tezin yazıldığı 1969 tarihi bulunmaktadır. Baykan Sezer Lisans ve doktora tezlerinde 1960 sonrası dünyada ve Türkiye'de Doğu toplumları ve ATÜT tartışmaları çerçevesinde yürütülen tartışmalara yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bu çalışmalar Osmanlılık tartışmaları açısından önemlidir. Osmanlılığı anlamamızı sağlayacak yeni bir sosyoloji kuramı/tez getirmektedir. Yine 1968 yılında yazdığı "Osmanlı'nın Baticılaşması" çalışması da Batı-merkezli modern toplumsal değişme ve Baticılaşma tartışmalarına karşı Doğu-Batı çatışması kuramı çerçevesinde yeni bir tutum ve görüş ortaya koymuştur. Doktora tezi Doğu toplumları arasındaki ayrımı, Doğu'da farklı merkezler ile Yakındoğu arasındaki ilişkiyi, göçebe toplumlar ile Doğu yerleşik uygarlıkları arasındaki ayrımı ortaya koyar. Baykan Sezer, doktora çalışmasında Orta Asya halklarının tarihteki yer ve rollerini tarihsel bir çerçevede açıklamaktadır. Geleneksel ATÜT örneği Doğu tarım uygarlıkları ile Yakın Doğu asker devlet örneklerini birbirinden ayırır. Bu anlamda Anadolu Türklüğünün tarih içindeki yeri ve Anadolu'nun Türkleşmesi olayına ayrı bir açıklama getirir. Baykan Sezer daha Kemal Tahir'in sağlığında Doğu-Batı çatışmasına dayalı bütünsel bir dünya tarihi ve Türk toplum tarihinin bununla ilişkisi konusunda yeni bir bakış açısı/yöntem ortaya koymuştur.

8-Baykan Sezer, İşletme Fakültesinde sosyoloji uzmanı/doktor asistanken 1971'de, Fransız hükümetinin yabancı araştırmacılara yönelik açtığı iki yıllık bir burs kapsamında École Pratique des Hautes Études'de çalışmalar yapmak için tekrar Paris'e gider. Burada Fernand Braudel, Claude Cahen ve Alexandre Bennigsen gibi ünlü tarihçilerin derslerini takip eder. Bu hocalar Akdeniz uygarlığı, Anadolu'nun Türkleşmesi, Orta Asya göçebe toplumlar ve Sultan Galiyev ile ilgili görüşleri günümüzde de etkili en önemli Batılı uzmanlardır. Batı toplum düşüncesinin Marx'tan sonra ve ona karşı en önemli kişileridir. Baykan Sezer Fransa'da bu hocalarla üniversitede kalması ve birlikte çalışma davetleri almasına rağmen artık "bu hocalardan öğreneceği bir şey olmadığı" gerekçesiyle Fransa'da çalışmayı tercih etmez. 1972'de, İÜEF Sosyoloji Bölümü Başkanı Cahit Tanyol'un davetiyle, Paris'teki akademik çalışmalarını yarıda bırakarak, İÜEF Sosyoloji Bölümü'ne asistan olmak üzere İstanbul'a döner. Kemal Tahir Baykan Sezer'e İşletme bölümünde daha rahat koşullarda çalışacağı ve kimsenin karışmayacağı düşüncesiyle İstanbul Üniversitesi Sosyoloji bölümüne gitmesine sıcak bakmaz. Ama Baykan Sezer bir anlamda hocası olan Kemal Tahir'i dinlemeyerek Cahit Tanyol'un başkanlığını yürüttüğü bölüme geçer. Çeşitli sorunlar ve anlaşmazlıklar yaşamasına karşın bölümde yeni derslerin konulmasına ve başıboş ders saatlerinin düzene girmesine katkıda bulunur. Baykan Sezer Kemal Tahir'in vefatı sonrası çalışmalarına aynı temelde devam eder. 1976'da "Toplum Farklılaşmaları ve Din Olayı" başlıklı çalışmasıyla doçent unvanını alır. Çalışma 1981'de yayımlanmıştır. Baykan Sezer sosyoloji bölümünde lisans ve lisansüstü düzeyinde bölümde Kemal Tahir tezlerinin yapılmasına öncülük eder. Sosyoloji bölümünde "gençlerle" Kemal Tahir-Baykan Sezer çizgisi oluşturma çabasıdadır.

Baykan Sezer, Kemal Tahir'in 21 Nisan 1973 yılında vefatından sonra sosyoloji bölümünde ve dışında Kemal Tahir ile ilişkisini ve ilgisini sürdürmüştür. Kemal Tahir'in vefatı sonrası Kemal Tahir'in eşi Semiha Sıdika Hanım'ın en güven duyduğu kişilerden biri olarak Kemal

Tahir Vakfı'nın kurucu yöneticilerinden biri olur. Kemal Tahir Notları da yine Semiha Hanım tarafından yayına hazırlanması için Baykan Sezer'e verilir. Baykan Sezer'in yaptığı ilk Kemal Tahir notları edisyonu, planı ve tasnifi "bir bakalım" diyerek elinden alınır ve bu ilk plan-tasnif ortadan kaybolur. Notlar bir başkasına verilir. Sonra alan vazgeçer. Notlar çok uzun zaman yayınlanmaz. Ama Nazım Hikmet'in kardeşi Melda Kalyoncu'nun gayreti çerçevesinde, Osmanlıcadan Türkçe Latin harflere çevrilerek, Cengiz Yazoğlu tasnifiyle 1989-1993 yılları arasında, 15 cilt olarak yayınlanır. İlk kitaptan sonra Notlar, Baykan Sezer ve Cengiz Yazoğlu'nun ortak önsözleriyle yayınlanır. Son kitabın önsözü Baykan Sezer olmadan, Cengiz Yazoğlu'nun önsözüyle çıkar. Baykan Sezer kurucularından olduğu Kemal Tahir Vakfı yönetiminde olmasına rağmen başkan olarak seçilmediği gibi emekliliği sonrası da vakıfta bir görev ve çalışma yapma imkânı bulamaz. Bir yönüyle sosyoloji bölümünde olduğu gibi Kemal Tahir Vakfı'nda da dışlanmış durumdadır. Vefatından sonra da bu durum devam eder.

Baykan Sezer pek çok kez kendisini Kemal Tahir'in öğrencisi olarak tanımlar, çoğu şeyi Kemal Tahir'den öğrendiği, çalışmalarının biçimlenmesini ve yönlendirilmesini Kemal Tahir'e borçlu olduğunu açıkça ifade eder. Ancak Kemal Tahir Baykan Sezer ilişkisini basit bir usta-çırak, önce-sonra ilişkisi değil, bir bütünleşme ve kaynaşma, zenginleşme olarak değerlendirmek gerekir.

3-Sonuç Yerine: Baykan Sezer Sosyolojisinin Temel Konu ve Sorunları veya Doğu-Batı Çatışması

Baykan Sezer, Batı sosyolojisinin ve Batılılaşma dönemi Türk düşüncesinin dışındadır. Ama bunu da aşarak daha doğru bir saptama yapmak gerekir. Baykan Sezer sosyolojisi modern Batı düşüncesinin ve Doğu/Türk toplum düşüncesinin toplamı ve aşılmasıdır. Baykan Sezer içinde bulunduğumuz dünyayı, bir bütün olarak uygarlıkların ortaya çıkışını ve siyasi mücadelelerde yansımasını bulan uygarlıklar çatışmasını tarihin devindirici temel gücü olarak ele almıştır. Günümüzde bu çatışmanın sona ermediği, çatışmanın en yakıcı bir biçimde sürdüğü, Baykan Sezer'in öne sürdüğü tarihin hareket/değişme yasasının halen geçerliliğini sürdürdüğü karşı konulamaz bir biçimde açıktır. Doğu-Batı çatışması herhangi bir çatışma değildir. Doğu ve Batı farklılığı ve çatışması tarihin başlangıcından itibaren gündemdedir. Böyle bir olay görmezden gelinmemiştir. Uygarlıklar arası ilişkiler, çelişme ve çekişme Batı uygarlığının ortaya çıktığı Yunan'dan bu yana tarih içinde değişik biçimlerde ifade edilmiştir. Toynbee ve Gordon Childe gibi pek çok Batılı yazardan da söz edebiliriz. Ancak Baykan Sezer'in önemi, Doğu-Batı çatışmasını temel belirleyici çekişme olarak ele almasıdır. Sadece Doğu ve Batı uygarlıklarının farklılığından ve çatışmasından söz eden değil aynı zamanda bunun dünya tarihini belirleyen/oluşturan, süreklilik ve bütünlüğünü sağlayan temel çatışma olarak ele alması söz konusudur. Baykan Sezer Doğu-Batı çatışmasının Doğu ve Batı uygarlıklarını ve Türkiye'nin temel özelliklerini belirlediği, tarihi ve toplumsal değişme, farklılık ve sürekliliği oluşturduğu görüşünü gündeme getirmektedir. Doğu-Batı çatışması herhangi bir çelişme, çatışma değildir. Uygarlıkların kimliklerini, konumlarını, iktisattan siyasete, dinden bilime çelişki ve çatışmaları belirleyen temel olaydır. Baykan Sezer Doğu-Batı çatışma görüşünü sistemli, bütünsel bir toplum ve tarih görüşü, sosyoloji yöntemi olarak önermektedir. Baykan Sezer ile uygarlıklar arası çekişme ve çatışma diğer konu ve sorunları da kapsayan temel olay ve çekişme olarak kuramsal bir bütünlük ve dünya görüşü özelliği kazanmaktadır. Geçmişini açıklama yanında günümüz sorunlarının çözümü ile ilgili bir tutumu da belirtmektedir. Aksi takdirde uygarlıklar arası farklılık ve çatışma sıradan bir konuya dönüşmüş olurdu.

Doğu, Batı uygarlıkları deyimi tarafları bağlayan belli değer yargılarını da tanımlamaktadır. Bu değer yargıları farklılığın ötesinde tutulması gereken yolu gösteren Batı-merkezli evrensel kuramlara da dönüşmektedir. Bu anlamda Doğu-Batı çelişki ve çatışması Baykan Sezer'in bir saplantısı değildir. Doğu-Batı farklılığı Türk romanının başlangıçtan bu

yana temel konusudur. Batıcılaşma seçimi nedeniyle Batı üstünlüğü temelinde bir farklılık ve çelişki olarak görülmektedir. Yine Batılılaşma, Batı ile toplum ve uygarlık düzeyinde farklılığımız Türk sosyolojisinin de temel konusudur. Bütün bunlar konunun önemini göstermektedir. Doğu-Batı çatışması gündelik yaşamımıza kadar etkili olan belli değer ve tutumları kapsamaktadır. Ancak bunun farklılığı belirten sıradan bir olay olmanın ötesinde uygarlıkların temel özelliklerini ve sorunlarını belirleyen devrimci bütünsel bir kurama ve tarih anlayışına dönüşmesi Baykan Sezer'ledir. Batı sosyolojisinin önemli bir temsilcisi ve kurucularından Marx'ın kuramının önemi de sadece sınıflar arası çekişme ve çatışmalardan, çıkar farklılıklarından söz etmesinden kaynaklanmamaktadır. Sınıf farklılıkları ve çatışmalarının olduğu, iktisadın önemi, iktidar ile devlet ilişkisi, sosyalizm konuları Marx'tan önce veya Marx'ın zamanında tartışılan, bilinen konulardır. Ancak sınıf çatışmasının bütün bu konuları kapsayan bütünsel bir kurama ve dünya görüşüne dönüşmesi Marx ile olur. Marx sınıf çatışmasını çeşitli toplum olaylarını, toplumları ve tarihi belirleyen temel çekişme ve çatışma olarak kuramsal bir bütünlüğe kavuşturmuştur. Baykan Sezer de kendisinden önce gündemde olan, saptaması mümkün olan Doğu-Batı farklılığı ve çatışmasını kuramsal bir bütünlük kazandırmış, günümüz sorunlarını anlamaya ve çözmeye dayalı devrimci bir dünya görüşüne, toplum sorunlarının çözümüne yönelik bir tutum ve aşamaya dönüştürmüştür

Tekrar belirtelim; Baykan Sezer Doğu ve Batı düşüncesinin zirvesi, toplamı ve aşılmasıdır. Marx'ın görüşlerinin kaynağını belirlerken üç temel olaydan söz edilmiştir. 1. Alman Felsefesi, 2-Fransız Sosyalizmi, 3- İngiliz İktisadı... Marx bu anlamda modern Batı düşüncesi ve kuramının zirvesi, toplamı ve aşılmasıdır. Baykan Sezer düşüncesi için bunu bir başka düzeyde söylemek mümkündür. Baykan Sezer sosyolojisi/kuramını etkileyen toplumsal olay ve koşulları belirlemek için yine bütünsel bir yaklaşım gereklidir. Bu açıdan Marx, sosyalizm ve Kemal Tahir ile olan ilişkisini de içerecek biçimde Baykan Sezer sosyolojinin/kuramı için ele aldığı temel olayları ve birikimi kapsayan, mevcut düzeni ve açmazları eleştirerek devrimci bir biçimde ele almasına ve aşmasına imkan veren temel konu ve sorunlardan söz edilebilir. Bu temel konular Kemal Tahir ile Baykan Sezer ilişkisini farklılık ve ortaklıklarını anlamak açısından da önemlidir.

1-Modern Batı sosyolojisi ve Batı devrimciliği ve sosyalizminin çelişkileri ve açmazı, Doğu toplumlarının alternatif bir siyaset, görüş ve çözüm getirmede sorunları.

2- Doğu uygarlık devrimi ve temel çelişkinin ortaya çıkması. Göçebe uygarlıklar ve yerleşik Doğu uygarlıkları arasındaki çelişkiden devrimci Doğu-Batı ayrımı ve çatışmasına geçiş.

3-Batı içi merkezler ile Doğu uygarlıkları içinde çeşitli merkezler arasında ilişki ve farklılıklar sorunu, Doğu içinde ATÜT, göçebe uygarlıkları ve Yakın Doğu asker devletler devrimci geleneği arasında ayrım.

4-İstanbul'un fethi ve Amerika'nın keşfi devrimleri (Eski Dünya-Yeni Dünya) arasındaki karşıtlık ve çelişki.

5-Geleneksel Osmanlı devrimciliği ile Batıcılaşma olayı ve devrimciliği arasında çelişki.

Baykan Sezer'in bu temel konu ve sorunlara yönelik açıklama ve tutumu Doğu-Batı çatışması kuramının devrimci temelleri yanında bütünsel bir tarih anlayışının kapsamını da içerir. Bu temel ayırım ve açıklamalar Doğu ve Batı devrimciliği arasındaki çelişki ve farklılık, dünya tarihinin ve Türk toplum tarihinin/kimliğinin devrimci değişimi ve bütünsel birlik ve sürekliliğinin de anahtarıdır. Yine çokça sözü edilen Kemal Tahir ile Baykan Sezer ilişkisi, farklılık ve birlikteliği de bu temel konularda almış oldukları devrimci tutum ve açıklama içinde anlaşılır.

Türk sosyolojisinden söz etmek için önce dünya sorunları ve çözümü ile ilgili söyleyecek kendi sözümüzün olması gerekir. Yoksa sosyologların Türk olmasına rağmen Batı sözcülüğü yapması mümkündür. Bu durumda Batı sosyolojisinin temsilciliği ve aktarmacılığının üstlenilmesiyle Türk sosyolojisinden kastedilen sadece bu serüvenin gelişmesi ve değişmesi, izleyicilik olmaktadır. Baykan Sezer ile Türk sosyoloji ilk defa kendi kimliği ortaya koymuştur. Dünya sorunları ve çözümü Doğu-Batı çatışması içinde Doğu cephesi ve Türkiye'nin çıkarı açısından gündeme getirilmiştir. Türk sosyolojisinden veya yerlilikten de bu anlaşılmalıdır. Bunun Türkiye açısından ayrıca bir önemi vardır.

Son dönem devletin yeni siyaseti ile sosyolojinin kendi kaderini topluma bağlamasının kesişmesi kimliğimizle yakından bağlıdır. Kimliğimizin tanımlanmasına bağlı olarak sorunların saptanması ve çözüm önerileri önemli olmuştur. Bu dönemde Batıcılığa seçimi diğer açıklama, konu ve sorunları da belirlemektedir. Toplumumuz ve toplum tarihimizin Batı'dan farklı olması kendi özelliklerimize uygun yeni açıklamaların geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Ancak bizim sadece Batıdan farklı olduğumuzu söylemek yeterli değildir. Aynı zamanda çıkarlarımız da Batıdan farklı olduğu için Batı açıklamaları ve sosyoloji dışında kendi sosyoloji anlayışını geliştirme zorunluluğu vardır. Batı'dan farklı "yerli ve milli" olduğumuzu söyleyerek -Batı seçimi çözüm olmamasına rağmen Batı yandaşlığı içinde- Türk sosyolojisinin kendi çizgisini geliştirmesi mümkün olmamıştır. Batı'dan farklılığımızdan bugün de söz edilmektedir ama zaten Batı sosyolojisi de bizim Batı'dan farklı olduğumuzu bize öğretirken işe başlamaktadır. Bu farklılıklar Batı üstünlüğünün de temeli yapılmaktadır. Bu anlamda Batı'dan farklı olduğumuzu, belirterek Türkiye'ye özgü sorun ve açıklamaları Batı çözümü ve çıkarı temelinde belirtmenin bir anlamı yoktur. Batı'dan farklı olduğumuzu belirterek bu yönde kimliğimizi tanımlamak yönelişimize bağlı olarak Batı aktarmacılığı ve taklitçiliğinin veya Batı üstünlüğünü paylaşma/ortak olma çabasının ötesine gitmemiştir. Mesele Batı'dan farklı olduğumuz saptamasının ötesinde Doğu cephe seçimi ile ilişkili uygun bir tutum ve açıklama geliştirmektir. Baykan Sezer sosyolojisinin önemi de buradan kaynaklanmaktadır. Baykan Sezer Batı'dan farklılığımızı mutlaklaştırarak taşralaşmak veya Batı çıkarlarının Doğu'da temsilciliği tuzağına düşmemiştir. Baykan Sezer'in yerliliğinden anlaşılması gereken kendi açıklamamız içinde Doğu ve Batı uygarlıklarını da kapsayan yeni bir görüş geliştirmiş olmasıdır. Farklılık adına içe kapanmak, tarihin genel akışı ve gelişmesi dışına düşmek veya Batı temsilciliği yaparak Doğu'da Batı adına ters işlere girişme arayışı içinde değildir. Her iki yol da tarih içinde üstlendiğimiz yer ve rolün, toplum kimliğimizin tahribine neden olmaktadır.

Doğu yerleşik tarım uygarlık merkezleri (Hindistan, Çin, bir yönüyle Mısır, Mezopotamya) kendi üretim örgütlenmesine dayalı olarak toplumlar arası ilişkilere görülen değişmelere karşın varlıklarını ve kimliklerini korumuşlardır. Ancak Yakın Doğu uygarlık merkezleri ve Anadolu dünyadaki değişmelere bağlı olarak tarih içinde yerini ve önemini, sürekliliğini korumuş olsa bile tarih içinde çarpıcı kimlik değişikliklerine uğramıştır. Yakın Doğu/Anadolu Doğu-Batı çatışmasının düğümlendiği, iki cephe arasındaki ilişkilerin ve denge değiştikçe koşulların ve siyasetin belirlendiği temel çatışma alanıdır. Bu çelişki ve çatışma içinde çözüm/siyaset üretemeyen toplumlar tarih içinde varlıklarını ve kimliklerini koruyamamışlardır. Anadolu'yu hak etmek ve toplum olarak sahiplenmek her koşulda yeni siyaset üretmekle mümkündür. Osmanlı'nın dünya tarihinin çeşitli dönemlerini kapsayan, sürekliliği olan belki de tek imparatorluk olması bu nedenledir. Ancak bir dünya savaşı pahasına da olsa yıkılmıştır. Osmanlı yıkılmasına rağmen Doğu-Batı çatışması içinde üstlendiği siyaset aşılamamıştır. Günümüzde de Türkiye'nin önemi bu mirasın tek temsilcisi ve sahibi olmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin başlangıçtan günümüze sorunları ve çözümü toplumun kendi ilişki ve özelliklerinden, üretim örgütlenmesinden kaynaklanmamıştır. Dünyanın en uzun süreli imparatorluklarından birini kurmuş olan Osmanlı/Türk kimliğinin temeli siyasettir. Farklı tarihi dönemler ve farklı üretim yapısı

özelliklerine rağmen Doğu-Batı çatışması içindeki siyasi seçimimize bağlı olarak kimliğimiz de süreklilik göstermiştir. Batıcılığa seçimi de Doğu-Batı ilişkilerde bir cephe ve siyaset değişikliğidir. Diğer deyişle sorunlarımız ve çözümünü toplumlararası ilişkilerde yeni siyaset seçimi tarafından belirlenmiştir. Günümüzde de toplum sorunlarının temeli toplumun kendi ilişkilere bağlı üretim ile ilgili sorunlar tarafından belirlenmemiştir. Türkiye'nin kimlik ile ilgili sorunları siyasette ağırlığını yitirmesinden kaynaklanmaktadır. Günümüzde kendi içine kapalı toplum anlayışı veya Batı yandaşlığına uyum gösterme çabası yerimizin ve rolümüzün belirsizleşmesi, devlet/toplum krizi ve kimlik sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı dönemde Doğu üzerinde üstünlüğüne rağmen Batı siyaseti ve sosyolojisi de son sınırına gelmiştir ve yeni bir söz söylemekten uzaklaşmıştır. Batı eksenli mevcut dünya düzeni de siyasetten iktisada, hukuktan sanat-edebiyata kadar temsil krizi içindedir. XX. Yüzyılda iki dünya savaşı yaşandı. XXI. Yüzyılda dünya küresel savaş cephesi içinde yeniden ayrılmaktadır. İlk iki dünya savaşı Osmanlı'nın tasfiyesi ve dünya egemenliği için Batı içi önderlik çekişmesiydi. Osmanlı'nın olmadığı dünyada 3. Dünya Savaşı ise Doğu-Batı cepheleri arasında ayrılmaya, Batı üstünlüğü temelinde Doğu ve Batı uygarlıkları arasında çekişme ve yıkım savaşına dayalıdır. Bu durum Ziya Gökalp'in güncelliğini sağladığı gibi daha geniş bir cephe içinde yeni sorunları çözmek için Baykan Sezer sosyolojisinin de güncelliğini gündeme getirmektedir. Küresel düzeyde Doğu-Batı çatışmasının güncelliği Türkiye'ye ve Doğu toplumlarına sorunlarına rağmen yeni imkanlar vermektedir. Günümüzde verili dünya düzeninin krizi devrimci bir çözümü ve örgütlenmeyi zorunlu kılmaktadır. Baykan Sezer sosyolojisinin devrimci-yerliliği, dinamizmi ve evrenselliği Doğu-Batı çatışmasının aşılmasından ve Türkiye'nin dünyaya söyleyecek yeni bir sözü olmasından kaynaklanmaktadır.

Etik Kurul Raporu: Bu çalışma için etik kurul raporu gerekliliği bulunmamaktadır.

Katkı oranı beyanı: %100

Çatışma beyanı: Makalede, herhangi bir kurum, kuruluş ve kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.